Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
[БУР]ЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной ...-һээ гарана | № 135 (16658) | 1984 оной июнийн 13, среда | Сэн 3 мүнгэн.

К. У. ЧЕРНЕНКЫН АМЕРИКАН ЖУРНАЛИСТ Дж. КИНГСБЕРИ-СМИДЭЙ АСУУДАЛНУУДТА ҮГЭҺЭН ХАРЮУНУУД

...Финансын 1985 ондо сэ... ...җедэй мүнгэ һомолхоор ...н Р. Рейганэй засаг за... ...сэргэй программануудые ...хдөө, США-гай конгрес... ...эгшэдэй палата заһаба... ...ан байгаа. СССР-эй бо... ...д оронуудай иимэ тур... ...ые үнгэргэлгэһөө бэеэ ба... ..., хэмэл ододые буудажа ...мерикан зэбсэг хэрэгсэл... ...шалгые үнгэргэлгэдэ мүн... ...гые хорихо заһабари хэ... ...Энээнэй үндэһөөр США-... ...хэмэл ододые буудажа ...эбсэг хэрэгсэлнүүдые тур... ...өө нэгэ жэлээр гү, али ...ь болзороор болюулхаар ...гравительство зүбшөөхэ

...Замбуулинай дайдада зэб... ...элнүүдые гаргаха болом... ...икан хуули гаргагшадай ...бобожо байһанхие түлөө... ...палатада энэ дүүгаа үгэл... ...ршэлнэ гээшэ ха. Иигэжэ ...бохо бүхы үндэһэ барим... ...ва. Замбуулинда буу зэб... ...га зайсуулан сарагдаха ...мбуулинай дайда бүхы ...эндэ һүрөөтэй ехэ аюул ...ха газар болохо гү гэ... ...асуудал табигдана. ...Союз тушаа хэлэхэ болоо

һаа, тэрэ замбуулинай дайдые амгалан тайбан зандань байлгахын тула залан шууд тэмсэдэг гээшэ. Тус зорилгые шиидхэлтэдэ туһа нэмэри хэхые оролдон, үшөө нёдондо жэлдэ хэмэл ододые буудажа унагааха зэбсэг хэрэгсэлнүүдые замбуулинай дайдада гаргахагүй уялга СССР гансал өөрынгөө талаһаа абаа һэн. Ондоогоор хэлэхэдэ, бусад гүрэнүүдэй, тэрэ тоодо США-гай, хэмэл ододые буудажа унагааха ямаршье түхэлэй зэбсэг хэрэгсэлнүүдые замбуулинда гаргангүй байгаа сагта, иимэ ябадал гаргахагүй гэжэ гансал өөрынгөө талаһаа хорилто хэһэн юм. Хэмэл ододые буудажа унагааха зэбсэг хэрэгсэлнүүдые туршажа табихагүй гээд энэ уялгаар баһал хараалагдаһан байгаа.

Советскэ Союзай соносхоһон энэ хорилто хүсэндөө байһан зандаа. Энэмнай хэды ехэ ашатай туһатайшье һаа, хэмэл ододые буудажа унагааха зэбсэг хэрэгсэлнүүдые сүм хорихо, бии байгаа иимэ түхеэрэлгэнүүдые усадхаха талаар хэгдэһэн миил түрүүшын алхам болоно гэжэ бидэ тоолонобди. Имагтал тиимэһээ энэ талаар хэлсээ түйлаха хуулита хөөрэлдөөнүүдые дары эхилхые Холбоото Штадуудта дурадхаха байнабди.

Тус асуудалаар Советскэ Союзай оруулһан тодорхой дурадхалнууд һайн мэдээжэ, ООН-ой диилэнхи олонхи гэшүүн-оронуудаар дэмжэгдэдэг байна. США-гай правительство гансаараа лэ тэрэниие буруушаадаг юм.

Асуудал. Хэмэл ододые буудажа унагааха зэбсэг хэрэгсэлнүүдэй туршалгые болюулха хэрэгые ашаг үрэтэйгөөр хинажа болохо гү, хэрбээ болохо юм һаа, яажа болохоб?

Харюу. Хэмэл ододые буудажа унагааха зэбсэг хэрэгсэлнүүдые туршалгые болюулха хэрэгые хинажа болохо, тиихэдээ нэн түрүүн хоёр талада бии байгаа национальна техническэ хэрэгсэлнүүдээр тон найдамтайгаар хинажа болохо гэжэ Советскэ Союз этигэнэ. Американ элитэ ехэ олохон шэнжэлэгшэдэй мэдүүлгэнүүдшье иимэ тобшололой үнэ зүб байһые гэршэлнэ.

Замбуулинда хэмэл ододые буудажа унагааха зэбсэг хэрэгсэлнүүд тушаа хорилтые хоёр талын сахин дүүргэлгын хойноһоо замбуулинай объектнүүдые адаглан хинаха хэрэгсэлнүүдэй туһаламжаар ашаг үрэтэйгөөр хинажа болохо юм. Замбуулин хүрэтэрхи дайдада хэмэл ододые буудажа унагааха түхеэрэлгэнүүд тушаа хэлэхэ болоо һаа, дээрэ дурдагдаһан хэрэгсэлнүүдһээ гадна, хуурай газар дээрэ, дэлхэйн океанда ба замбуулинда тодхогдоһон Холбоото Штадуудай ба Советскэ Союзай радиоэлектронно бусад хэрэгсэлнүүдые хабаадуулжа болохо. Ойлгогдошогүй байдалай тохёолдоо һаа, мэдээсэлнүүдые халан абалсажа, зүбшэл заабари үгэлсэжэ болохо. Хэрэгтэй болоо һаа, бусадшье арганууд олдохо бэзэ.

Ашаг үрэтэй шиидхэбэри бэдэржэ олохо гэжэ үнэхөөрөө оролдоо һаа, энэ хэрэгтэ хабаатай ямаршье асуудалнуудые, тэрэ тоодо хиналтын асуудалнуудые хэмэл ододые буудажа унагааха зэбсэг хэрэгсэлнүүдэй талаар, замбуулинай дайдада буу зэбсэг гаргуулхагүй талаар Советскэ Союзай дурадхаһан хэлсээнүүдэй үедэ амжалтатайгаар шиидхэжэ болохо байна.

Замбуулинай дайдада буу зэбсэгэй гаргагдаагүй, замбуулинай буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгэдэ уридшалан мэдэхээр бэшэ хойшолонгуудтай алхамай хэгдээгүй байхада, эдэ асуудалнуудаар дары түргэн хөөрэлдэжэ эхилхэ хэрэгтэй гэжэ үшөө дахин онсолон тэмдэглэхэ һанаатайб. Үглөөдэр хойшотоходоо болохо.

Замбуулинда буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгые хизаарлаха хэлсээнүүдэй хойноһоо хиналта бэелүүлжэ, энэ талаар үрэ түгэс хөөрэлдөөнүүдые хэжэ, «болохогүй» гэжэ эртээнһээ шалтаг баридаг хүнүүд сэрэгэй булюу хүсэтэй болохые оролдон, замбуулинай дайдада һаадгүйгөөр зэбсэг хэрэгсэлнүүдые гаргаха хараа шугам бэелүүлхын тула оролдолго гаргана гээшэ бшуу.

Иимэ хараа шугамынь урагшагүй, аюултай байна гэжэ сэхэ хэлэхэ байнаб. Энэнь сэрэгэй аюулые улам ехэ болгохо, Энээниие зайсуулан сараха хэрэгтэй. Замбуулинда амгалан тайбан байдал сахин хамгаалха талаар ашаг үрэтэй хэмжээнүүдые дары абаха шухала. Советскэ Союз энэ хараа замые бурин түгэс баримтална.

СЭВ-эй ГЭШҮҮН-ОРОНУУДАЙ ДЕЛЕГАЦИИНУУД ЭКОНОМИЧЕСКА ЗҮБЛӨӨНДЭ ХАБААДАХАЯА ЕРЭБЭ

СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай дээдэ тушаалтадай Экономическа зүблөөнэй хүдэлмэридэ хабаадаха Совет Социалис Республикануудай Союзай делегацие КПСС-эй Центральна Комитет баталба. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненко (делегацие хүтэлбэрилэгшэ), КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Тихонов, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь М. С. Горбачев, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Г. В. Романов, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй оборонын министр Д. Ф. Устинов, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь В. И. Долгих, КПСС-эй ЦК-гай секретарь К. В. Русаков, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Н. И. Рыжков, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, СССР-эй Госпланай түрүүлэгшэ Н. К. Байбаков, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Н. В. Талызин делегациин бүридэлдэороно.

* * *

БКП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, НРБ-гэй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Т. Живков түрүүтэй Болгариин Арадай Республикын;

БСРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Я. Кадар түрүүтэй Венгриин Арадай Республикын;

КПВ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь Ле Зуан түрүүтэй Вьетнамай Социалис Республикын;

СЕПГ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Э. Хонеккер түрүүтэй Германиин Демократическа Республикын;

Кубын Компартиин ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Кубын Республикын Гүрэнэй Соведэй ба Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, Кубаһаа СЭВ-эй дэргэдэ саг үргэлжэ байдаг түлөөлэгшэ К. Р. Родригес түрүүтэй Кубын Республикын;

МНРП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, МНР-эй Арадай Ехэ Хуралай Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал түрүүтэй Монголой Арадай Республикын;

ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Ярузельский түрүүтэй Польшын Арадай Республикын;

РКП-гэй Генеральна секретарь, СРР-эй Президент Н. Чаушеску түрүүтэй Румыниин Социалис Республикын;

КПЧ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, ЧССР-эй Президент Г. Гусак түрүүтэй Чехословакиин Социалис Республикын делегацинууд СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай дээдэ тушаалтадай Экономическа зүблөөндэ хабаадахаяа Москва ерэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд Г. А. Алиев, В. И. Воротников, М. С. Горбачев, В. В. Гришин, А. А. Громыко, Г. В. Романов, М. С. Соломенцев, Д. Ф. Устинов, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидадууд П. Н. Демичев, В. И. Долгих, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, В. М. Чебриков, КПСС-эй ЦК-гай секретарьнар И. В. Капитонов, Е. К. Лигачев, К. В. Русаков, Н. И. Рыжков болон бусад тусхай тушаалтад делегацинуудые угтаһан байна.

(ТАСС).

РЕСПУБЛИКЫМНАЙ ОЛОНИИТЭ БУРЯАДАЙ КОМСОМОЛОЙ 60 ЖЭЛЭЙ ОЙЕ БАЯР БАЯСХАЛАНТАЙГААР ТЭМДЭГЛЭБЭ

...омсомолой ойн ...элдэ залуу... ...ктивүүдэй дун... ...мүрысөөн үр... ...жэ, үйлэдбэ... ...дүнгүүд түй... ...республикымнай

комсомол-залуушуулай эрхим бригаданууд болохо авиационно заводой Н. Кириковэй хүтэлбэрилдэг слесарьнүүдэй бригада, БАМ-ай «Комсомолец Бурятии» отрядай М. Кокориной даадаг монтернуудай бригада, «БАМтоннельстрой» барилгын управлениин тоннельнэ 11-дэхи отрядай В. Прокушевой ударидадаг комплексно бригада болон бусад коллективүүд абаһан уялгануудаа сүм бэелүүлһэн байна. Тиихэдэ залуу һаалишад Ж. Очирова, В. Бальжинимаев Т. Элоян, хонишод Д. Дамбинов, С. Сангадиев, бүд нэхэгшэ Н. Гладких гэгшэд ажалай үндэр дүнгүүдые харуулжа, залуушуулай мүрысөөнэй манлайда дабшана. Республикымнай зохёохы залуу бэлигтэн Р. Жимбиева, Б. Тайсаев, Б. Бороев, В. Базарова, С. Шарапова, Б. Цыденов, Б. Эрдынеев, Д. Бадлуев болон бусад Буряад оронойнгоо искусствые хүгжөөлсэжэ байнхай. Эдэ бүгэдэ тухай һаяхан үнгэргэгдэһэн ВЛКСМ-эй Буряадай обкомой ойн баярай пленум дээрэ үргэнөөр хэлэгдээ.

Мүнөө республикымнай залуушуул Россиин гүрэнэй бүридэлдэ Буряад ороной һайн дураараа ороһоор 325 жэлэй ойе нэрэтэй солотойгоор угтаха гэжэ бэлдэжэ байнхай. ВЛКСМ-эй обком республикынгаа комсомолшууд болон залуушуулые ажалай шэнэ амжалтануудта зоригжуулан, бүри үндэр дүнгүүдые түйлахыень уряална.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Хурамхаанай районой Улаанхаанай совхозой хонишон, Ленинскэ комсомолой шангай лауреат Д. Дамбинов. 2. Партиин Буряадай обкомой секретарь А. А. Бадиев КПСС-эй обкомой дурасхаалта Улаан тугые комсомолой обкомой нэгэдэхи секретарь Л. Бартунаевта, ВЛКСМ-эй Улаан-Үдын горкомой нэгэдэхи секретарь В. Конечныхтэ болон ажалай залуу түрүүшүүлдэ барюулжа байна. 3. Ойн баярай пленумдэ хабаадагшад В. И. Ленинэй хүшөөдэ баглаа сэсэгүүдые табихаяа ябанад.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

[Р]ЕСПУБЛИКЫМНАЙ *ажалай үдэр*

...ГҮҮД ОЛОШОРНО

...эхи табан жэ... ...жэлдэ олон ...түлжүүлхэ тү... ...даа сүм дүүр... ...гүрэндэ Бу... ...һайн дураараа ...оор 325 жэлэй ...рхим илалтаа... ...түлөө социалис ...лсоһон Бэшүү... «Рассвет» кол... ...горитойхон ...юм. Тобшол... ...ондо ажахын ...гаданууд 100 ...бүриһөө 38,7 ...түлжүүлээ. Тии... ...суута хони... Васильевич

Утенковой бригада 100 эхэ хонин бүриһөө 105 хурьга абажа, гарза хоролтогүй тэнжээгээд, тус бүхэниинь 18,6 килограмм шэгнүүртэйгээр эхэһээнь һалгаажа тушаагаа. Иигэжэ энэ коллектив хурьгадай шэгнүүрые 37 центнерээр нэмээһэн байна.

Эдэ үдэрнүүдтэ колхозой эхэ хонидой отаранuудта хурьгадаа эхэһээнь илгажа амяарлаха хүдэлмэри дүүрэжэ байнхай. Мүнөө ажахыда хэдэн шэнэ отара байгуулагдаад, дүй дүршэлтэй, арга шадабаритай хонишодто даалгагдаха юм.

Н. ЦЫБИКДОРЖИЕВ.

[З]АРЯА ҮЛҮҮЛЭЭ

...лай районой «Победа» колхозой ангуушад ...сагта 3082 хаб загаһа олзоборилжо, гүрэндэ ...э гү, али түсэбһөө гадуур 232 хаб загаһа ...ндэ таба-табан хүнһөө бүридэһэн арбан нэгэн ...лаа бэлэй.

...ангуушан Анатолий Семенович Кулешов 132 ...барижа, түсэбөө хоёр дахин үлүүлээ. Тиихэдэ ...Филиппович Черных, Валерий Петрович Стре... ...ургуулида кочегараар ажалладаг Александр ...епанов гэгшэд хэлсээгээр хараалагдаһан даа... ...хоёр дахин үлүүлһэн байна.

А. ЕФРЕМОВ.

ОВОЩ ТАРИГДАНА

Россин гүрэндэ Буряад ороной һайн дураараа ороһоор 325 жэлэй ойе ажалайнгаа эрхим амжалтаар угтахын түлөө социалис мүрысөөндэ оролсоһон Түнхэнэй районой Түнхэнэй совхозой Шэмхын отделениин Т. Шубинагай хүтэлбэрилдэг звеногой гэшүүд парнигуудта ургуулһан рассадаяа эдэ үдэрнүүдтэ поли дээрэ гаргана. Овощ ургуулагшад хэбартаа даалгагдаһан найман гектар поли дээрэ 300 тонно наг шэбхэ асаржа тарааһан, газараа һайнаар элдүүрилжэ бэлдэһэн юм.

Ажалаа хамтын подрядай гуримаар эмхидхэһэн тус звеногойхид мүнөө нэгэ гектарта мангир, 0,7 гектарта свекло таряад, капустынгаа рассада поли дээрэ һуулгажа эхилэнхэй. Байгша ондо тэдэнэр гектар бүриһөө 240 центнер овощ хуряажа абахаар хараална.

Ц. ДОРЖИН.

ТАРИЛГАЯА УҺАЛНА

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи жэлдэ хартаабха, таряа, убһэ элбэгээр хуряажа абахын тула Хяагтын районой «Пограничный» совхозой механизаторнууд, луговодууд эдэ үдэрнүүдтэ сабшалан, поли дээрээ тухагүй ажаллана. Һүүлэй мэдээгээр А. Ревякинай, М. Пудовкиной хүтэлбэрилдэг звенонуудай гэшүүд газараа үндалуулжа байнхай. Тодорхойлбол, хартаабхын, кукурузын 105 гектарай плантацие бүлүүр дүрбэн станцяар уһалаа.

Байгша ондо сабшалангай гектар бүхэнһөө гушан центнеэһээ бага бэшэ убһэ суглуулжа абахаар хараална.

А. МОЛОНОВ.

БОЛЗОРҺООНЬ УРИД

Гүрэндэ һү худалдаха хахад жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэһэн тухайгаа Сэлэнгын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз июниин 8-да мэдээсэбэ. Жэлэй эхинһээ 5022 центнер һүн тушаалгын пункт эльгээгдээ. Ажалай энэ илалтада Булагай фермын коллектив хубитаяа илангаяа ехээр оруулһан байна. Тус коллектив үбэлжэлгын долоон һарын туршада үнеэн бүриһөө 1300 килограмм һү абаха социалис уялгатай байтаад, 1438 килограмм haahан байна. Эрхим һайнаар Долгор Очирова, Александр Пурбуев, Анна Бадмацыренова гэгшэд ажаллана.

Июнь һарын дүүрэтэр хахад жэлэй түсэбһөө гадуур үшөө 800 центнер һү гүрэндэ тушааха зорилготойгоор эндэхи малшад ажаллана.

Н. НАМСАРАЕВ, манай корр.

ҮНЭН ЗҮРХЭНЭЙ ХАНИ БАРИСААНАЙ ОРШОН БАЙДАЛДА

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненко КПВ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь Ле Зуантай, КПВ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СРВ-гэй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Фам Ван Донгтой июниин 11-дэ уулзаба.

Хөөрэлдөөнэй үедэ Советскэ Союзай, Вьетнамай дотоодын болон гадаадын политикын гол шухала асуудалнуудаар һанамжануудаа халан абалсаһан байна. Мүнөө үеын дэлхэй дээрэхи байдалда нэгэн һаналтайгаар сэгнэлтэ үгэбэ. Социалис оронуудһаа сэрэгэй-стратегическэ булюу хүсэтэй болохые, бусад гүрэнүүдтэ ба арадуудта өөрэдынгөө һанал бодолые баадхахые оролдодог империализмын эгээл ээрхэг түримхэй хүсэнүүдэй нэн түрүүн США-гай хэрхис этигээдүүдэй ба тэдэнэй туһамаршадай политикаһаа уламжалан, иимэ аюултай байдал тогтонхой гэжэ тэдэнэр тэмдэглээ.

Ази түбиие, Номгон далайн оршон тойронхиие дайн дажарта бэлдэхэ, энэ үргэн ехэ районие политическэ ба сэрэгэй хёмороо зүришэлдөөнэй газар болгохо гэһэн США-гай ба тэдэнэй союзнигуудай аюулта түсэбүүдые хоёр тала буруушааба.

Ази түбидэ эб найрамдал бэхижүүлхын түлөө, Зүүн-Урда Азидахи байдалые гүримшуулхын, энэ районие эб найрамдалай, тогтууритай байдалай, хани хүршэ ёһоор ажаһуулгын зоно болгохын түлөө Советскэ Союз болон социалис Вьетнам тэмсэнэ. Вьетнамда, мүн Лаосто, Кампучида эсэргүүгээр Хитадай засагаархидай гаргаһан дайсан харша ябуулгануудые совет тала эрид буруушаагаа. Хитадай Арадай Республикатай харилсаагаа һайжаруулха хүсэлэнтэй байһан тухайдаа хоёо тала баталха зуураа, иимэ гуримшуулга гурбадахи ороной аша туһада ямаршье хохидол ушаруулха ёһогүй гэжэ тэмдэглэбэд.

Нэгэ нэгэнэйнгээ амжалтануудые гүнзэгы сэдьхэлһээ ойлгодог хоер партиин, гүрэнэй хоорондохи али бүхы харилсаанай асуудалнууд уулзалгын үедэ зүбшэн хэлсэгдэлэн байна. Договороор батадхагдаһан совет-вьетнамай харилсаан жэлһээ жэлдэ улам бүри үргэдэжэ, КПСС-эй XXVI съездын ба КПВ-гэй V съездын табиһан коммунис ба социалис байгуулалтын зорилгонуудые шиидхэлгэдэ найдамтайгаар алба хэнэ гэжэ заагдаһан байна. Эдэ харилсаа холбоон Ази түбидэ эб найрамдал ба аюулгүй байдал хангалгын шухала нүхэсэл болоно.

Бүгэдэ ниитын аюулгүй байдал ба хүн түрэлтэнэй амгалан тайбан ерээдүйе хангаха талаар шэглүүлэгдэһэн СССР-эй залан сэхэ хараа шугамые КПВ, вьетнам арад бүримүһэн һайшаан дэмжэнэ гэжэ нүхэд Ле Зуан, Фам Ван Донг мэдүүлбэ. Социалис байгуулалтын зорилгонуудые шиидхэхэдэнь, СРВ-гэй национальна бэеэ даа-һан байдалаа хамгаалхадань, үнэн зүрхэнэй туһаламжа үзүүлһэнэйнь түлөө Вьетнамай хүтэлбэрилэгшэд КПСС-тэ, Совет правительствада гүнзэгы сэдьхэлһээ баяр баясхалан хүргэбэ.

Социализм байгуулжа байһан вьетнам арадтай интернациональна һаналаа нэгэдэлгэ, аха дүү Вьетнамые али бүхы талаарнь дэмжэлгэ хадаа КПСС-эй ба Совет гүрэнэй хэлбэришэгүй хараа шэглэл мүн болоно гэжэ совет талаһаа тэмдэглэгдээ.

Уулзалга үнэн зүрхэнэй, нүхэд ёһоной оршон байдалда үнгэрбэ.

Совет талаһаа — КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагша В. В. Шарапов; Вьетнамай талаһаа — КПВ-гэй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагша Донг Нгак уулзалгада хабаадалсаһан байна.

(ТАСС).

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ АРБАДАХИ СЕССИИН НЭЭЛТЭ ТУХАЙ

Буряадай АССР-эй арбадахи зарлалай Верховно Соведэй арбадахи сесси Соведүүдэй байшангай конференц-зал соо мүнөөдэр — 1984 оной июниин 13-най үглөөнэй 10 сагта эхилхэ.

* * *

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Старейшинэнүүдэй Соведэй заседани Соведүүдэй байшангай конференц-зал соо мүнөөдэр —1984 оной июниин 13-най үглөөнэй 9 сагта эхилхэ.

* * *

Сессидэ ерэһэн депутадууд болон айлшад Соведүүдэй байшангай конференц-залай фойе соо үглөөнэй 8 час 30 минутаһаа 10 саг хүрэтэр бүридэлдэ абтаха

ЭДЕЭ ХООЛОЙ ПРОГРАММА — БҮГЭДЭ АРАДАЙ ХЭРЭГ

БЭЛШЭЭРИИН НОГООНОЙ ШЭМЭТЭЙДЭ...

Баян дэлгэр Буряад орондомнай үни хүлеэгдэһэн зулгы дулаан зунай хаһа хүрэжэ ерэбэ. Тиин ажахынуудай үхэршэд, хонишод, адуушад болон һаалишад даажа абаһан һүрэгүүдээ ногоо элбэгтэй бэлшээридэ гаргажа, хүсэд таргалуулһанай, садхааһанай ашаар мяха, һү элбэгээр абажа, бэлэдхэхэ болоно. Тобшолон хэлэбэл, зунай бэлшээриин хаһые ашагтайгаар хэрэглэжэ, гаргаша багатайгаар ехэ продукци үйлэдбэрилжэ, гүрэндэ тушаахын тула бүхы арга шадабаряа, дүй дүршэлөө элсүүлхэ зэргэтэй ха юм.

КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленум дээрэ баталагдан абтаһан 1990 он хүрэтэрхи үедэ бэелүүлэгдэхэ СССР-эй Эдеэ хоолой программа дотор «Үхэр малай буруунуудые, тугалнуудые түргөөр шахан таргалуулжа, ехэ шэгнүүртэйгээр — 400—500 килограммһаа доошо бэшэ шэгнүүртэйгээр гүрэндэ худалдахые туйлаха. Гол түлэб ногоон, үбһэ, зеленко, һолоомо ба шэмэтэ тэжээлнүүдые, мүн эдеэ хоолой промышленностиин үлөөдэһэ хэрэглэжэ, үхэр малаа шахан таргалуулха, атарлуулан бэлшээхэ» гэжэ сэхэ заагдаһан зорилгонууд манай республикын бүхы малшадта хабаатай байһаниинь элитэ. Юуб гэхэдэ, мүнөө ажахынуудта ниитын адууһа малай үбэлжэлгэ дүүрэжэ, диилэнхи һүрэгүүд зуһаландаа гараба гээшэ. Тиин зунай һарануудта һүрэг малаа һайнаар бэлшээжэ, ашаг шэмыень эрид дээшэлүүлхын тула колхоз, совхозуудай мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд, фермэнүүдэй бүхы хүдэлмэришэд эмхидхэлэй горитойхон хүдэлмэри ябуулха байна.

Үнгэрһэн жэлэй энэ үеынхитэй сасуулбал, республикымнай ажахынууд мяха зургаан, үндэгэ хоёр процент ехээр тушаажа, һү элбэгээр абажа, малай шэгнүүрые горитойхоноор нэмээһэн, мүн тугал, поршоонхо, унага олоор түлжүүлһэн байна. Байгша оной үнгэрһэн хугасаа соо бүхы түрэлэй адууһа малай тоо толгой нилээд олошоруулагдаа гэхэ гү, али үхэрнүүд нёдондоной энэ үеынхиһөө 10,4 мянгаар, гахай —9,5, адуун 2 мянган толгойгоор нэмэбэ. Тиин мүнөө эдэ амжалтаяа улам батадхаха болонобди.

Республикымнай малшад адууһа малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ талаар нилээд дүршэнхэй. Илангаяа Кабанскын, Загарайн, Хоринн районуудай колхоз, совхозуудай коллективүүд социалис мүрысөөндэ нэгэнтэ бэшэ эрхимлэһэн байха. Мүнөө үедэ ажалаа хамтын подрядай гуримаар эмхидхэһэн гү, али ажахын тоосоогоор хүдэлмэрилдэг коллективүүд горитойхон илалта туйлана.

Мяха, һү ехээр үйлэдбэрилжэ бэлэдхэхэ арга боломжо ажахы бүхэндэ бии юм. Һүүлэй үедэ мал ажалай продукци ехэ сэнтэйгээр гүрэндэ худалдагдажа, ажахынууд материальна талаар урмашуулагдадаг болоо. Тиимэһээ мал ажалай бүхы гаргашань түргэн харюулагдаха ёһотой бшуу. Зүгөөр иимэ дүн хаа-хаанагүй жэгдэ туйлагданагүй. Жэшээлбэл, Яруунын, Сэлэнгын, Хойто-Байгалай, Захааминай, Хурамхаанай районуудта һү һаалинь доошолжо, гүрэндэ сагаан эдеэн багаар тушаагдана. Тиихэдэ Баргажанай, Бэшүүрэй, Захааминай, Яруунын, Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй районуудай олохон ажахынууд энэ жэлэй үнгэрһэн хугасаа соо нёдондоной энэ үеынхиһөө мяха багаар бэлэдхэһэн байха юм. Эдэ бүхы дутагдалаа дары усадхажа, гээгдэлдэ ороһон байдалаа түргэн һайжаруулха гээшэ малшадай мүнөөдэрэй гол зорилго мүн.

Республикымнай колхоз, совхозууд зунай бэлшээриин үедэ һүрэг үнеэдээ ногоо элбэгтэй бэлшээридэ бэлшээжэ, бүхэли жэлэй туршада абтадаг һүнэйнгөө 50—55 процентыень нажартаа үйлэдбэрилдэг байха юм. Тиимэһээ нажар-намарай сагта һүрэг үнеэдээ тунга ногоотой, тунгалаг уһатай бэлшээридэ һайнаар адуулжа, түрүү дүй дүршэл, эрдэмэй туйлалтануудые үргэнөөр хэрэглэжэ, сагаан эдеэ элбэгээр абажа, гүрэндэ тушаахын тула үнгэрһэн жэлнүүдэй дутагдалнуудые дахяад дабтахагүйгөөр шэнжэлжэ, тодорхой тобшолол хэхэ хэрэгтэй. Колхоз, совхозуудта һаагдаһан һү хүргэхэ, хадагалха, тоһоной заводто абаашаха, шанарыень шалгажа тодорхойлхо хүдэлмэри уридшалан һайнаар эмхидхэгдэхэ ёһотой. Тэрэшэлэн һүнэй шанар дээшэлүүлхээр һаалиин фермэнүүдэй дунда конкурс соносхоходо хамаагүй. Мүн малшадай зуһаланда үхэрнүүдэй, хонидой хүсэд хүрэхөөр эдихэ дабһа, минеральна тэжээл уридшалан асархада һайн. Эдэ үдэрнүүдтэ малай зунай байрануудта хушалта, һарабшануудые барижа, уһалууритай болгохо хүдэлмэреэ үргэнөөр ябуулха зэргэтэй.

Ойрын үдэрнүүдтэ хурьгадаа эхэһээнь илгажа амяарлаад, һайнаар харууһалхаһаа гадна, үбшэн, доройтожо муудаһан тугалнуудаа, хурьгадаа һайн шанартай тэжээлээр хооллуулжа, хүшэ тамирыень нэмээхэ хэрэгтэй. Холын бэлшээридэ гаргагдаһан мал бүхэн тусгаар тамгалагдажа тэмдэглэгдэхэ ёһотой. Тиихэдэ хулгайн үүдэн хаагдаха, мал һэлгэхэ ушар усадхагдаха ха юм. Нажарай байрануудта эхэ мал үрэжүүлхэ пункт эмхидхэгдэхэ, һүнэй шанар шалгажа тодорхойлхо лабораторинууд хаа хаанагүй хүдэлгэгдэхэ болоно.

Зунай эхин һарада республикын хонишод һүрэгөө һайнаар бэлшээхэһээ гадна, «сагаан алта» суглуулжа тушааха хаһадаа эртээнһээ бэлдэжэ, эмхитэйгээр үнгэргэхэ болоно. Ноһоёо хайшалуулагдаһан хонидоо креолинтай уһанда заабол шунгуулаад, ногоо элбэгтэй газарта һайнаар бэлшээжэ, хүсэдөөр таргалуулха эрилтэ табигдана.

Байгша оной үбэлжэлгэдэ ниитымнай адууһа мал урдынхиһаа яһала һайн хүшэ тамиртайгаар ондо ороо. Олохон колхоз, совхозуудта үбһэ тэжээл, һолоомоншье ехээр үлөө юм. Тиимэһээ зунай байрануудта тэжээлэй цехүүдые эмхидхэжэ хүдэлгэхэдэ аша үрэтэй байхаар хүлеэгдэнэ. Илангаяа һаамхай малда тэжээл шанаржуулан буйлуулаад, нэмэлтэ болгон эдюулхэдээ, зунай һарануудта үнеэн бүхэнһөө адагынь 800—850 килограмм һү һаажа шадаха байнабди.

Нажартаа бэлшээриин үедэ үнеэдэй һү шэмэ дээшэлүүлхын тула мал бүхэнөө үдэртэ дунда зэргээр 50—60 килограмм ногоон тэжээлээр хангаха хэрэгтэй байдаг. Һүрэг үнеэдээ бэлшээриин ногоогоор гүйсэд садхааха гэбэл, һайжаруулагдаһан бэлшээриин, мүн сабшалангай ургаса дээшэлүүлжэ, ногоон конвейерэе аша үрэтэйгөөр хэрэглэхэ хэрэгтэй.

Малдаа ногоон конвейерэй тэжээл эдюулхэһээ гадна, тэжээлэй дабһа таһалгаряагүй үгэлсэхэдэ һайн байха. Зунай аяма халуунда һүрэгөө хүйтэн уһаар ундалуулхын тула үрэмдэмэл худагуудаа уридшалан заһабарилжа түхеэрхэ хэрэгтэй.

Бэлшээриин ногооной түлэг ургаха үедэ малаа һайнаар садхаажа таргалуулхын тула түхэрэен сүүдхын туршада бэлшээхэдэ һайн. Тиихэдээ үдэр бүри бэлшээриеэ щэлжэжэ ашаглахада, ногоониинь түргэн һэргэжэ, дахяад малай бэлшэхэдэ һайн болоод байдаг юм.

Зунай сагта үхэрэй, хонинной тарган мяха ехээр үйлэдбэрилхын тула хони, малаа һайнаар бэлшээжэ таргалуулхал хэрэгтэй. Энэ үедэ бэлшээриеэ зүбөөр хэрэглэгшэд үхэр бүхэнэйнгөө шэгнүүрые хоногой 1000—1100 грамм хүрэтэр нэмээдэг байха юм. Жэшээлбэл, Түнхэнэй, Яруунын, Захааминай районуудай ажахынуудай үхэршэд нажартаа малайнгаа тус бүриин шэгнүүрые ехээр дээшэлүүлжэ, гүрэндэ тарган мяха горитойгоор тушаадаг заншалтай.

Байгша ондо хони, хурьгадые шахан таргалуулха хүдэлмэридэ онсо анхарал хандуулагдаха байха. Республика доторнай хонидые, хурьгадые таргалуулхаар түхеэрэгдэһэн тусхай 55 байрада бүхыдөө 150 мянган хурьган, голодоһондо гаргагдаһан 106 мянган эхэ хонин шахагдаха юм. Тиимэһээ эдэ үдэрнүүдтэ шахан таргалуулгын байранууд түхеэрэгдэжэ, хэрэглэй тэжээлынь нөөсэлэгдэнэ.

Зунай бэлшээриин үе — һү, мяха элбэгээр, бага гаргашатайгаар абаха хаһа гээшэ. Намжаа дулаахан нажарай сагта бэлшээриин ногоон тэжээл дээрэ продукци горитойхоноор үйлэдбэрилжэ, СССР-эй Эдеэ хоолой программа дотор табигдаһан зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ ехэхэн хубитаяа заабол оруулха гээшэ манай малшадай, мэргэжэлтэдэй гол уялга мүн.

В. ЖАМАГАНОВ,
республикын Хүдөө ажахын министерствын ахамад зоотехник.

ҺЭЛЬБЭН ШЭНЭЛЭГДЭН

Дүшэн жэлэй түүхэтэй Сэлэн-Дүүмын заһабарилга-механическа заводой бүтээлнүүд ганса манай республика дотор бэшэ, мүн бүхы орон дотор мэдээжэ болоһоор үнинэй юм. Мүн лэ эндэхи продукци хариин хэдэн гүрэнүүдтэ эльгээгдэдэг байха. Модо хюрөөдэдэг пилорама Ази түбиин зарим гүрэнүүдтэ мүнөөшье хүдэлгэгдэнэ ёһотой.

Байгша оной эхинһээ тус заводто ехэхэн хубилалтанууд боложо байна. Хүдөө ажахыда шухала хэрэгтэй зүйлнүүдые бүтээн гаргаха шэглэлтэй болоһон заводто зарим цехүүд шэнэдхэн хубилгагдахаһаа гадна тусхай цех баригдажа байна. Барилгын болон һэльбэн шэнэлэлгын хүдэлмэриин бэелүүлэгдэхын хажуугаар продукци гаргаха гол үйлэдбэриин хэмжээн бага болоногүй.

Эдеэ хоолой программа бэелүүлхэ хэрэгтэ манай фермэнүүдые мүнөө үеын эрилтын ёһоор зэбсэгжүүлхэнь шухала. Фермэнүүдые оньһожоруулхада, манай хизаарай шэрүүн үбэлдэ таарамжатайгаар хүдэлгэгдэхэ шабааһа сэбэрлэдэг транспортер тон ехэ хэрэгтэй байдаг. Иимэ эрилтэдэ харюусажа шадаха «ТСН-3» гэһэн түхэлэй транспортер Сэлэн-Дүүмын завод март һараһаа бүтээн гаргажа эхилээ юм. Түрүүшээр тэрэнэй зарим зүйлнүүдые ороной бусад заводуудһаа асаржа, эндээ хабсаргадаг байгаа һаа, харин май һараһаа транспортер бүхыдэнь өөрынгөө хүсөөр бүтээн гаргадаг болобо. Һара бүри 500 транспортер бүтээхэ проектнэ хүсэндөө завод май һарада оробо.

Шэнэ продукци гаргахаһаа урид заводой коллектив залуу директор Ю. А. Леоновой хүтэлбэри доро бэлэдхэлэй үгаа ехэ хүдэлмэри эбтэй зэтэйгээр ябуулжа шадаа. Урдань бүтээн гаргагдажа байдаг пилорамын технологическа эрхэ байдал богони болзор соо түхеэрһэн байна. Ганса бэлэдхэлэй цех соо арба гаран пресс тодхоогдоо юм.

Цехүүдые һэльбэн шэнэлхэһээ гадна хүдэлмэришэдые шэнэ мэргэжэлдэ һургаха хэмжээнүүд абтажа, коллектив богони болзор соо асарагдаһан станогууд дээрэ ажаллан дүршэжэ байна. Сергей Дабаев, Александр Шестаков, Любовь Калмынина, Александр Глазков гэгшэд халаанай даабаринуудые бэелүүлжэ шадана. Мүнөө үедэ сүүдхэ бүри транспортернуудай 25 комплект бүтээн гаргагдана. Фермэнүүдтэ шухала түхеэрэлгэнүүдэй зуугаад парти манай республикын колхоз, совхозуудта эльгээгдэнхэй, гэбэшье, захилнууд орожол байдаг.

Сэлэн-Дүүмын заводто, мүн хүдөө ажахыда айхабтар хэрэгтэй нүүдэл вагонуудые үнинэй бүтээн гаргадаг юм. Нүүдэл ажалтай мелиораторнууд, малшад, барилгашад сэнхирхэн вагонуудые үндэрөөр сэгнэдэг. Зүгөөр мүнөө үеын эрилтэ дээшэлжэ, досоогоо бүри һайн эрхэ байдалтай, гоё һайхан вагонуудые бүтээхэ саг ерээ. Ушар тиимэһээ Сэлэн-Дүүмын түлөөлэгшэд Ставрополиин хизаар ошожо, тэндэхи заводто бүтээгдэдэг вагоной шэнэ түхэлтэй танилсажа ерээ.

— Хүн зоной үндэр сэгнэлтэдэ харюусажа боломоор

МҮРЫСӨӨНДЭ ШАЛГАРАГШАД

Хүдэри-Сомоной тоһоной завод республика доторхи эгээл үнинэй предприятинуудай нэгэн юм. Эндэ тоһо, сыр хэдэг цехүүдтэ дүрбэн бригада хүдэлдэг. Бригадирнууд Зинаида Бадмаевна Тулухеева, Елена Васильевна Зиневич, Анна Викторовна Викулина, Тамара Константиновна Сметанина гэгшэдэй хүтэлбэри доро олон залуушуул ажаллана.

Заводой коллектив һара, квартал, жэл бүхэндэ түсэбөө, абаһан уялгаяа хододоо дүүргэдэг. Тус заводто Хяагтын районой арбан ажахы һү тушаана. Байгша ондо 10 мянган тонно һүн тушаагдаха. Эдэ үдэрнүүдтэ сүүдхэдээ 29 тонно һүн абтажа, буйлуулагдаа.

Сыр хэдэг цехтэ эбтэй эетэй бригада хүдэлдэг. Тус бригадые үнинэй мастер Валентина Мыжитовна Жигжитова хүтэлбэрилдэг. Тэрэ Минусинск городой техническэ училищи дүүргэһэн юм. Завод соогоо мэдээжэ болоһон бригада һара бүри түсэбөө холо үлүүлдэг. Эндэ Валентина Коноваленкова, Любовь Дурхисанова, Мария Нимаева, Нина Серебренникова, Евдокия Фомина гэгшэд хүдэлһөөр үнинэй. Тэдэнэр үдэр бүриингөө даабари 130 процент дүүргэнэ. Тиигэжэ 1983 ондо Бүхэроссийска социалис мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлжэ, улаан вымпелдэ хүртэһэн байна.

Зунай зулгы саг ерэжэ, сагаан эдеэн үдэр бүри нэмэжэ, тоһоной заводой хүдэлмэришэдтэ бүри харюусалгатай хаһа оробо.

— Манай заводой коллектив оронойнгоо Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулжа, КПСС-эй ЦК-гай февралиин, апрелиин (1984 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө хамаг хүсэ шадалаа гаргана,— гэжэ заводой партийна организациин секретарь Александр Очирович Цыбиков хөөрэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 4-дэхи разрядай тоһоной мастер, ажалай ветеран Евдокия Митыповна Фомина.

С. БАЛДУЕВАЙ фототекст.

БУЛТАДАА ХЭЛСЭХЭДЭ, ТУҺАТАЙ

Һүүлэй жэлнүүдтэ Түнхэнэй районой адуушад унага олоор абадаг боложо байнхай. Эндэ илангаяа Түнхэнэй совхозой үнинэй адуушан Даша-Сырен Лопсонович Доржиевой баян дүршэлые онсолон тэмдэглэмээр. Энэ нүхэриай эгсэ хорин жэлэй туршада ажахыдаа адуушанаар хүдэлнэ.

Манай корреспондент Вл. Жигжитов үнинэй адуушантай уулзахадаа, олон унага абажа, гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлдэг онол арга, дүй дүршэлөө дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэхыень гуйһан юм. Мүнөө тэрэнэй хөөрөөн доро толилогдобо.

— Олон жэлэй туршада таһалгаряагүй нэгэл хүдэлмэреэ хараад ажаллахадаа дүршэгдөөл ааб даа. Жэл бүхэн адли байхагүй. Илангаяа үбэлжэлгэ тухай хэлэбэл, яһала хүшэр бэрхэтэйшье үе дайралдагша һэн. Бусад малдал адляар адуунда анхарал хандуулагдаха бэшэ ааб даа. Бүри халуун намар тэжээл хубаарилжа, рацион тааруулан зохёохо үедэ үгтэһэн үбһэеэ, зелёнкоёо, обёосоо саг болзортоо абажа, гартаал оруулжа шадаа һаа һайн. Хэрбээ аалидабалшни азаргануудта, унагалха гүүнүүдтэ үгтэһэн тэжээлшни үни «харгыгаа» оложо гаргашалагдаһан байха. Тиимэһээ бидэ адуушад бүхы үбэлжэлгэдөө гаргашалагдаха үбһэ, зеленкоёо моридойнгоо байрада сүм зөөжэ асардаг гээшэбди.

Манай ажахыда адуу мори үсхэбэрилгэдэ анхарал хандуулагдадагшье һаа, энэ һалбаримнай үшөөл шухалада тоологдодоггүй. Һара бүхэндэ тоо, бүридхэлэй тоосоо хэхэдэ, адуу моридой гарзагүй гараһан байбал, хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд баяраа мэдүүлжэ, энэ амжалтыешни ёһотой тэмдэглэхэгүй. Хэрбээ адуунай үхэл гарзада оробол, энэ дутагдал усадхахада урид ямар туһаламжа үзүүлһэнээ хурга даран тоолохогүй, харин үбдэг соо хүрэмэ һайхан үбһэ тэжээл соо умбажа байһандал адуушанай гэм зэмые бэдэржэ, элдэбээр лэ хэлсэхэ даа. Сэхыень хэлэхэдэ, манай бригадада ветеринарна албанай хүдэлмэрилэгшэд тон хоморой айлшан байха. Тиихэдэ ажахын зоотехнигүүд адуушадтай уулзажа хөөрэлдэдэшьегүй. Тиимэһээ бидэ унага олоор абаал һаа, болоо гэжэ бодомжолоод, һүрэг адуу моридойнгоо ашаг шэмын дээшэлжэшье, доошолжошье байһыень мэдэхэгүй ажалланабди.

Адуу мори үсхэбэрилхэ һалбаридаа эзэн ёһоор хандажа, «газаашалхаяа» болижо, улам хүгжөөхэ тухай Хурамхаанай районой Гааргын совхозой ахалагша адуушан А. Хуснутдиновай һанамжаяа дэлгэн хэлэһэниень дэмжэнэб. Үнэхөөрөө адуу мори олошоруулжа, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ тухай зүбшэн хэлсэхэ саг ерэнхэй. Эндэ гансашье адуушад бэшэ, харин хүдөө нютагуудта ажаһуудаг хүн бүхэн хабаадажа, өөрынгөө һанамжа хэлэхэ ёһотой. Мориһоо гансашье тарган мяхан абтажа, амтатай сэгээн буйлуулагдадаг бэшэ юм. Морин гээшэ хүнэй баруун гарай туһалагша, хаанашье таарамжатай унаа гээд бү мартая.

Манай ажахы бүхыдөө 500 шахуу адуу моритой юм. Энэ һүрэгыень табан хүнһөө бүридэһэн бригада даажа абаад харууһална. Намтай хамта үнихэнэй ажалладаг Петр Ешеевич Сымбелов, Совет Армида алба хэһэнэй һүүлээр ерэһэн Дугар Убушеев, Владимир Халхаев гэгшэд хүдэлмэрилдэг. Нёдондо манай бригада бүхы 160 гүүнһээ 146 унага абажа, гарзагүй түлжүүлээ һэн.

Һүрэг адуундамнай арба гаран азарга бии. Тиихэдэ хүндэ ашаа шэрэхэ мяхалиг бэетэй ородой, владимировска үүлтэрэй азарганууд асарагданхай юм. Манай бригада гүүн бүхэнһөө унага абахын тула урид горитойхон бэлэдхэл хэдэг заншалтай. Февраль һараһаа бүхы азарганууда һүрэгһөө амяарлажа барьяад, гурбан һара соо шанартай һайн тэжээлээр хооллуулжа тобиржуулнабди. Удаань таргалһан, хүшэлһэн азарганууда һүрэгтөө табижа, гүүнүүдээ үрэжүүлнэбди.

Адуушадай эгээл хүшэр хаһа — унагаа абажа түлжүүлхэ үе болоно. Шэмэрүүн хүйтэн үбэлэй һарануудта һэтэ бэлшэжэ гараһан, хүшэ тамираа һуладашанхай гүүнүүдһээ унага абаха гээшэ хүшэрхэн байдаг. Илангаяа түрүүшынхеэ унагалжа байһан гүүнүүд ехээр доройтоно. Олонхи ушарта унагаяа хэрэгсээнгүй орхижорхидог байха юм. Тиимэһээ бидэ абтаһан унагануудаа үншэрүүлхэгүйн тула зарим гүүнүүдээ һүрэгһөө амяарлажа, тусхай байрада байлгажа, үбһэ, һолоомоор тординобди. Унага абаха үедэ бригадымнай гэшүүд һүрэгөө тон һэримжэтэйгээр бэлшээдэг. Ногооной үшөө бултайгаагүйдэ, хагдан дээрэ гараһан унаган хайратайл байдаг. Иимэ бэгсэгэрхэн жаахан унаганай һайнаар тобиржожо, томо болохын тула һүн хэрэгтэй. Теэд хагданда бэлшээһэн эхэһээнь ямар һүн гарахаб даа. Бидэ һая унагалһан гүүнүүдээ түрүүшын арбан табан хоногой туршада үбһэ, зеленкоор, обёосоор хооллуулжа тординобди. Иигэжэ эдеэлүүлхэдэ, унагаяа садхааха һүтэй болохоһоо гадна хагдаар элбэг бэлшээри бэдэржэ, нарай унагаяа дахуулаад холо ябахагүй, моридой байрын дэргэдэ бэлшэнэ гээшэ.

Май һарын эсэс болотор унага абаха хаһамнай үргэлжэлдэг. Удаань бидэ холын хадалиг бэлшээридэ гарахаар бүхы хэрэгтэй юумэеэ түхеэрнэбди. Үбэлдөө зунайнгаа бэлшээридэ дабһа абаашажа хадагалнабди.

Бидэ июнь һарын хахадаар, дабаан, хүтэлэй саһа, мүльһэнэй хайлажа хобхорһоной һүүлээр, зүргэ харгын һайса гарахада, һүрэгөө холын бэлшээридэ гаргадагбди. Тэндэ бидэ адуу моридоо дүрбэ-табан һарын туршада бэлшээжэ харууһалнабди.

Үбһэ тэжээл, бэлэдхэхэ хаһын эхилээр бултадаа суг байжа һүрэгөө бэлшээгээд, удаань хоёрнай доошолжо, үбһэшэдэй нэгэ звенодо оролсожо ажаллана. Иигэжэ тэжээл бэлэдхэлгын үедэ бүхы адуушаднай үбһэ хуряалгада ээлжээгээр хабаадалсадаг гуримтай. Манай бригадада зеленкын поли даалгагданхай. Тэндэ ургуулагдаһан зеленкоёо намартаа өөһэдынгөө хүсөөр хуряанабди.

Республикын адуушадай зүблөөндэ хабаадалсахадаа, ондоо районуудай адуушадтай, мэргэжэлтэдтэй уулзажа, ажал тухайгаа хөөрэлдэдэгби. Зарим ажахынуудта сабшаланшье даалгагдаһан байдаг. Тиимэһээ манай бригадада сабшалан даалгабалнь, һайн бэлэй. Бидэ сабшалангаа өөһэдынгөө хүсөөр үтэгжүүлжэ, уһалжа, ургасыень сүм хуряажа абаха һэмди. Юуб гэхэдэ, манай бригада хоёрдохи жэлээ ажалаа хамтын подрядай гуримаар эмхидхэнхэй, ажахытайгаа хэлсээ баталаад хүдэлмэрилнэ. Хэрбээ сабшалангай газарай даалгапдабал, адуушан бүхэн мориной тарган мяха ехээр абажа, унага олоор түлжүүлхын түлөө бүхы хүсөөрөө оролдохо һэн. Тобшолбол, «хүнэй гар» хараад байхагүй, жэл бүри үбһэ тэжээл ехээр суглуулжа абахые оролдохо болоно бшуу. Үбһэ тэжээлэй бардам хүрэхөөр бэлэдхэгдэбэл, абтаһан унаган ядамаггүй түлжүүлэгдэжэ, һүрэг адууншье айлтагүй ондо орохо байна бшуу.

Манай колхоз жэл бүри 100 гаран адуу гүрэндэ тушаадаг.

МАРТЫН 20 — ИЮНИИН 20

ТАРЯЛАН, САБШАЛАНГАЙ ҮРЭЖЭЛ ҺАЙЖАРУУЛХА

габшагай гурбан һара

ШЭНЭ ГАЗАР ЭЛДҮҮРИЛНЭ

Үглөөгүүр Уланай колхозой конторо соо лугомелиоративна отрядай бригадир Бадма Дымбренович Базаровые һурагшалхадамнай, тэрэниие мүнөө оложо шадахагүйш гэжэ хэлээ бэлэй. Юуб гэхэдэ, Бадма Дымбренович трактор, машинын эбдэрээгүй һаа, бүхэли үдэртөө поли дээрээ механизаторнуудтай үлэдэг заншалтай байгаа. Зүгөөр энэ удэр үдэ багта тэрээнтэй уулзаа бэлэйбди.

— Борис Гармаевай тракторай форсункын распылитель һалаа. Тэрэниие бэдэржэ ерээбди. Иимэ халуун хаһын үедэ трактор байлгаха аргагүйбди, — гэжэ Б. Д. Базаров хэлэбэ.

Тэдэнэрэй хэрэгтэй деталяа түргэхэнөөр олоходонь, бидэ полидонь ошолдобобди. Бадма Дымбренович хуушарһан бензовоз автомашинаар тракторнуудтаа тоһо, түлишэ зөөнэ, механизаторнуудтаа эдеэ хоол поли дээрэнь абаашажа үгэнэ. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, бригадирай хэхэ юумэн ехэ. Тэрэ иигэжэ үглөөнэй наранһаа үдэшын харанхы болотор механизаторнуудтайгаа ажаллана.

Лугшахаан. Эндэ 184 гектар шэнэ газар хорёологдонхой. Эндэ урдань юуншье ургадаггүй байгаа. Мүнөө энэ газарые ДТ-75 гүхэлэй трактортай гурбан агрегат элдүүрилнэ. Эдэ тракторнуудые дүршэл шадабаритай механизаторнууд Сергей Дондупов, Георгий Баяндуев, Дарма Черных гэгшэд жолоодоно. Тэдэнэр механизатораар тус бүрээ 10 гаран жэлэй туршада ажаллана.

—Энэ газар дээрэ кукуруза обёостой холижо тарихабди. Газарайнь хүрьһэн нягта хатуу, шулуутай. Плугуудай лемехүүд түргөөр һалана, — гэжэ тракторист Дарма Николаевич Черных хэлэнэ.

Эдэ агрегадуудай шэрэжэ ябаһан плугууд дээрэ уяатай байһан лемехүүдынь дэншэржэ ханхинана. Эдэ трактористнууд газарай ехэ хүшэрөөр хахалагдажа байбашье, халаанайнгаа даабаринуудые дүүргэнэ.

Уданшьегүй эндэһээ Яарактын олон жэлэй һайжаруулагдаһан бэлшээри хүрэжэ ерэбэбди. Эндэхи 140 гектарай поли дээрэ табан трактор хүдэлгэгдэнэ. Хахалагдаһан газарай хүрьһэн «БДТ-3» гэһэн маркын борнойгоор зөөлэрүүлэгдэнэ. Манай трактористнуудтай хөөрэлдэжэ байхадамнай, Борис Гармаев тракторайнгаа форсункын распылитель һэлгэжэ, трактораа хүдэлгэжэ үрдибэ.

— Бидэ газараа 2—3 дахин элдүүрилнэбди. Газарта шииг нойтон яһала бии. Тиимэһээ полинуудаа һэлгэжэ, газарай хүрьһэнэй шүүрэжэ хатахыень хүлеэгээд элдүүрилнэбди, — гэжэ дүй дүршэлтэй механизатор Жаргал Молонов хөөрэнэ.

Энэ поли дээрэ 70 гектарынь элдүүрилэгдээд байнхай. Трактористнууд Борис Гармаев, Жаргал Пилданов, Валерий Доржиев, Цыремпил Аюшеев, Жаргал Молонов гэгшэд газараа саг болзор соонь элдүүрилжэ дүүргэхын түлөө али бүхы аргаараа оролдоно.

Энээнэй удаа Бүхтэртэ ошообобди. Бүхтэрэй намаг соо «С-100» түхэлэй хүндэ гурбан трактор хүдэлгэгдэнэ. Эдэ тракторнуудай хүсөөр дэгнүүлнүүд отологдожо байнхай. Эндэхи газар тон намагтай. Тиимэһээ нилээд хүшэрөөр ашаглалгада үгтэнэ. Эндэ уһанай ехэ байһан дээрэһээ трактористнуудтай уулзахашье аргагүй байгаа. Хүндэ тракторнуудые дүршэл шадабаритай механизаторнууд С. П. Цивилев, Г. И. Запалаев, Х. Ц. Будаев гэгшэд жолоодоно. Тэдэнэр энэ хабарһаа эхилжэ, 100 гектарай дэгнүүлнүүдые отолоод байнхай. Механизаторнууд үшөө 200 гектарта дэгнүүлнүүдые отолжо, шэнэ сабшалан колхоздоо үгэхэ хүсэлэнтэй.

— Бидэ дэгнүүлнүүдые өөһэдөө зохёоһон тусхай түхеэрэлгээр отолнобди. Эдэ түхеэрэлгэнүүдые манай механизаторнууд «С-100» тракторай хуушан гусеницэнүүдээр хэһэн байна, — гэжэ ЛМО-гой бригадир Б. Д. Базаров холохон ябаһан тракторнуудые заажа хөөрэнэ.

Эдэ тракторнууд Бүхтэр горхоной саада эрьедэхи намаг соо хүдэлнэ. Эндэ зундаа тракторнуудай ябахаар бэшэ. Юуб гэхэдэ, намагай ехээр гэдэхэдэ, тракторнууд шабарта зоогдошодог байна ха юм.

Эндэһээ Бүтүү холо бэшэ юм. Эндэ механизаторнууд Александр Колмаков, Василий Базаров, Радна Будаев гэгшэд хара таряа обёостой холёод тарижа байгаа бэлэй. Тэдэнэртэй хамта сеялкэшэдээр Баяр Цыремпилов, Баяр Зурлов, Валерий Буянтуев гэгшэд хүдэлмэрилнэ. Тарилгань эндэ хэрээһэлэн хэгдэнэ. Иигэжэ МТЗ-50 түхэлэй тракторнууд нэгэ-нэгэ сеялкэ шэрэжэ, 54 гектарта тарилга хэжэ байгаа бэлэй.

Колхозой лугомелиоративна отрядай гэшүүд хабарһаа наашаа ехэхэн ажал бүтээгээ. Тэдэнэр Бүхтэрэй, Самбилай 200 гектарай сабшалан уһалаа юм. Тиихэдэ 711 гектарта минеральна үтэгжүүлгэ оруулагдаһан байна.

—Гульмаагтын полидо түрүүшынхеэ 60 гектарта рапс тариха гэжэ шиидээбди. Гадна 75 гектарта «костер безостый» ногоон таригдахань. Тиихэдэ 80 гектарта олон жэлэй ногоон таригдаха юм. Мүнөө жэлдэ бүхыдөө 315 гектарта олон жэлэй ногоон ургуулагдахань. Байгша ондо силосэй ургамалнуудые 120 гектарта таряабди. Һаядаа 129 гектарта кукуруза таригдахаяа байна, — гэжэ колхозой агроном-мелиоратор тараха дээрээ хөөрөөһэн.

Г. РИНЧИНО.

Баргажанай район.

ҮБҺЭ ТЭЖЭЭЛ — ЭЛБЭГ ЕХЭЭР

РУЗА. (Московско область). Эндэхи РАПО-гой ажахынууд үбһэ бэлэдхэхэ түрүү арга хэрэглэдэг болонхой. Үбһэн урдынхидаал һүрилэгдэдэггүй, харин траншейнүүдтэ хэгдэжэ, найдамтай һайнаар хүшагдадаг болоо юм. Шэнэ арга технологи хэрэглэхэдэ, нуга сабшалан дээрэхи хүдэлмэрие хурдадхаха, гаргаша багаар хэхэ арга олгоно.

Нэгэ миллион зуун мянган тонноһоо бага бэшэ эрхим шанартай үбһэ бэлэдхэхэ гэжэ хараалһан ниислэлэй областиин колхоз, совхозууд ба районно агропромышленна бусад нэгэдэлнүүд иимэ арга хэрэглэнэ.

ПСКОВ. Псковско областьдо хуурай тэжээл үйлэдбэрилхэ ажахынууд хоорондын предприятинууд дүүрэн хүсөөрөө хүдэлгэгдэнэ. Иимэ 24 предприяти бии юм. Колхоз, совхозуудай кооперативна гуримаар байгуулһан иимэ предприятинууд шэмэ ехэтэй, гутажа муудадаггүй гранула үйлэдбэрилгые богони болзорто 7 дахин дээшэлүүлхэ арга олгоһон байна.

АХА ДҮҮ АРАДУУДАЙ АГУУЕХЭ БҮЛЭ СОО

ҺУРАҺАН—ДАЛАЙ, ҺУРААГҮЙ—БАЛАЙ

...эндэ Буряад ...дураараа оро- ...лэй оидо бэл- ...КПСС-эй Буряа- ...тогтоол соо ...эг (Россин гү- ...түүхэтэ, түрүү ...байгаа юм» ...тэмдэглээтэй. ...ехэ Октябриин ...волюциин һүү- ...национальна ...эр Буряад оро- ...льно-экономиче- ...оой асари ехэ ...ыһан байна. ...эй түрүүшын ...эг бэшэг мэдэ- ...ые усадхалга ...соёлой ажа- ...шухала поли- ...уулалшагүй зо- ...байгаа юм. ...эй эсэстэ ню- ...зоной дунда ...лэй тоо 90 ...байһан гээшэ. ...мэдэхэгүй хүн ...гадуур байдаг. ...рэние үзэгтэ ...эй. Тэрээнгүй- ...итика бэелүү- ...й. Тэрээнгүй- ...һураг суу, хоб- ...домог, мухар ...харин полити- ...хэ Ленин бэ- ...ин захяагаар ...мэдэхэгүй яба-

дал усадхалгые Буряадай партиина организаци политическэ түрүүшын ээлжээнэй зорилго гэжэ тоолодог байгаа юм. Тэрэниие бэелүүлгэ аихабтар хүндэ эрхэ байдалда эхилээ һэн. Илангаяа граждан дайнай болон харин империалис оронуудай сэрэгэй добтололгын жэлнүүдтэ арадай ажахы ехээр һандарһан байгаа. Хүдөөгэй хүн зон барандаа үзэг мэдэхэгүй һэн. Тиихэдэ нютагай үндэһэн зон нүүдэл байдалтай бэлэй. Гүрэнэй мүнгэ зөөрие энээндэ һомололго үшөөл бага байгаа ха юм. Иимэ үедэ олониитын хүсэнүүдые элсүүлгэ шухала удхатай болоо юм.

1924 ондо БурЦИК-эй түрүүлэгшэ М. И. Амагаев түрүүтэй «Үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхая» (общество «Долой неграмотность») гэһэн бүлгэм байгуулагдаба. Тэрэнэй правлениин оролдосотойгоор хүдэлһэнэй ашаар бүлгэмэй гэшүүдэй тоо олошоржо захалаа һэн. 1925 оной нэгэдэхи кварталда үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхалгын бүлгэмэй үүргүй хушуунай болон волостиин нэгэшье түб байгаагүй юм. 1925 ондо, хүсэд бэшэ мэдээгээр, Буряад орон дотор 2794 хүниие нэгэдүүлһэн 146 үүр тоологдодог һэн.

«Үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхалгын комиссинуудай хүдэлмэри тухай», «Үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхая» гэһэн бүлгэмэй хүдэлмэри тухай» РКП(б)-гэй ЦК-гай тогтоолнуудай һүүлээр тус бүлгэм олониитые энэ хэрэгтэ элсүүлхэ түб болоо бэлэй. 1926 оной апрелиин 1-нэй байдалаар, 6883 гэшүүдые нэгэдүүлһэн бүлгэмэй 227 үүр тоологдодог һэн. Үүрнүүдтэ материальна ба моральна туһаламжа үзүүлхэ тухай бүлгэмэй Бүхэроссин I съездын шиидхэбэриин ёһоор, «Үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхая» гэһэн бүлгэмэй түбэй правлениин бүридэлдэ, аймагай отделенинүүдтэ партиина, комсомолой, профсоюзай организацинуудай түлөөлэгшэд оруулагдажа, энэ хүдэлмэри улам эршэдэһэн байна. Мүнгэнэй талаар дүнгэлсэхын тула гэшүүдэй түлбэриин 10 процентые соёл-гэгээрэлэй жасада оруулжа байха тухай Бурпрофсовет шиидхэбэри абаа һэн. 1925—1926 онуудай һуралсалай жэлдэ республикын профсоюзууд 28250 түхэриг соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэридэ гаргашалба. Тэрэнэй ехэнхи хубинь үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхалгада үгтөө һэн. 1923—1924 онуудта Буркоопсоюз болон хүдэлмэришэдэй «Единение» гэжэ кооператив энэл зорилгоор 9268 түхэриг гаргашалһан байна. Буркоопсоюзай 1928 оной тогтоолоор соёлой жасынь 10 процент мүнгэн зөөри өөһэдынгөө гэшүүдтэ ном зааха хэрэгтэ һомологдоо бэлэй. Бурполитпросвет болон Бурпрофсоведэй соёлой таһагай хоорондо баталагдаһан хэлсээнэй ёһоор, Бурполитпросвет һуралсал-эмхидхэлэй, методическа хүдэлмэриие эрхилхэ тухай уялга абаһан юм. 1926 ондо хотын эрдэмгүйшүүлэй һургуули, пунктнүүдтэ һурагшадай 80 процентнь профсоюзай гэшүүд байгаа. Хотын хүдэлмэришэдэй дунда үзэг бэшэгтэй бололго яһала урагшатай ябажа байбашье, хүдөөдэ, илангаяа үгытэйшүүлэй дунда, энэ хүдэлмэри һулаар табигданхай байгаа.

ВКП(б)-гэй областной комитедэй заабаряар комсомолой болон ниитын бусад эмхинүүд «Үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхая» гэһэн бүлгэмэй программые хүдөөгэй ажалшадай дунда дэлгэрүүлхэ талаар горитой хүдэлмэри ябуулжа, бүхы аймагуудта бүлгэмэй конференци, гурбан хоног, недели гэхэ мэтэ хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдөө һэн. Жэшээнь, бүлгэмэй Түнхэнэй отделениин эмхидхэһэн неделиин үедэ зүжэгүүд табигдаһан, газетэ, журналда захил хэхэ хуудаһанууд тараагдаһан, элидхэлнүүд уншагдаһан байха юм. Эндэ суглуулагдаһан мүнгэ зөөрөөр 13 ликпункт нээгдээ бэлэй. Иимэрхүү гурбан хоног, неделинүүд гол түлэб һайндэрые угтуулан үнгэргэгдэдэг байгаа. Жэшээнь, 1927 оной ургасын һайндэрэй урда «Эрдэмгүй һаа, хилээмэншье үгы» гэһэн урия доро гурбан хоног үнгэргэхэ гэжэ хараалагдаа һэн.

Һуралсалай эмхидхэл болон методикые һайжаруулхын тула профсоюзууд, комсомол болон «Үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхая» гэһэн бүлгэм арадай гэгээрэлэй зургаануудтай хамта эрхим ликпункт, эрхим хүдэлмэрилэгшэ-ликвидаторнуудые тодорхойлхо конкурснуудые үнгэргэдэг байгаа. 1-дэхи республиканска методическа конференциин һүүлээр үзэг бэшэг заалгын шанарые һайжаруулха асуудалнуудта бүлгэмэй үүрнүүд ехэ анхарал хандуулдаг болоо һэн. Хэшээлнүүд Үзэг мэдэхэгүй ябадалые усадхалгын бүхэсоюзна онсо эрхэтэ комиссиин программаар үнгэргэгдэдэг байгаа. «Үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхая», «Манай хүсэн — манай тарялан» гэжэ үзэглэлнүүдээр һуралсал ябуулагдажа, плакат, газетэ, календарьнууд үргэнөөр хэрэглэгдэдэг һэн. Буряадууд түрэлхи хэлэн дээрээ заалгадаг байһан юм. Хотоной нүүдэл һургуулинууд байгуулагдажа, 10—15 модоной оршондо байдаг эрдэмгүйшүүл тэндэ сугларжа, һурадаг бэлэй. Эхэнэрнүүд «Буряад эхэнэрэй байшангуудта», «Улаан эшэгы гэрнүүдтэ» һурадаг һэн. «Һүзэгтэй эхэнэрнүүдэй һураха тусгаар пунктнууд байгаа юм. Тэрэшэлэн үзэг номдо оролгын иимэ һургуулинуудта политико-хүмүүжүүлгын ехэ хүдэлмэри ябуулагдажа, партиин политика, Совет засагай үндэһэн гуримууд тон ойлгосотойгоор нэбтэрүүлэгдэдэг байгаа.

Үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхалгын бүлгэмэй 1927 оной апрельдэ үнгэрһэн 2-дохи республиканска конференци хадаа 1925 оной ноябрь һараһаа бүлгэмэй үүрнүүд 3—4 дахин ургаа, мүн хүдөөдэ үзэг мэдэхэгүйе усадхаха тэмсэл амжалтатайгаар ябуулагдана гэжэ тэмдэглэһэн байна. 1928 ондо бүлгэмэй оройдоол 6 аймагай соведүүдтэ 4 мянган хүн һуралсажа байһан юм.

Олон түмэниие гэгээрүүлхэ тэмсэлэй ашаар хүн зон бүри олоороо, илангаяа залуушуул, ниитэ-политическэ ажабайдалда хабаадуулагдадаг болобо. 1928 оной майда ВЛКСМ-эй VIII съездын соносхоһон культпоходой үедэ республикын комсомолшууд, залуушуулай үүргэнь улам дээшэлһэн юм. Комсомолшууд өөһэдөөшье һурадаг, мүн номгүйшүүлэй һургуулинуудай хүдэлмэриие эмхидхэлсэдэг байгаа. Жэшээнь, 1928 ондо 500 комсомолшууд үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхаха хүдэлмэридэ хабаадажа байгаа. Мүн багшанарһаа гадна профсоюзай болон кооперациин гэшүүд, эдэбхитэй таряашад болон хүдэлмэришэд ном бэшэг заалсадаг байгаа юм. Энэ хүдэлөөнэй дэлисэ үдэрһөө үдэртэ үргэдэжэ захалба. Үргэн олониитэмнай ВКП(б)-гэй Буряадай обкомой найдалые харюулжа шадаа юм. Ниитын эмхи зургаануудай сэхэ хабаадалгатайгаар республика доторнай 1923—1928 онуудта 35 мянган, мүн удаадахи хоёр жэлдэ 58 мянган хүн һуража гараһан байна.

Тиин 1923 онһоо 1928 он болотор республика дотор материальна, эмхидхэлэй, соёлой арга боломжонуудые хамтаруулан элсүүлһэнэй үндэһөөр, дайнай урда тээхи табан жэлнүүдэй үедэ үзэг бэшэггүй ябадалтай бүгэдөөрэн тэмсэжэ, 1941 оной эхеэр үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал усадхагдажа, хүн зоной 99 процентнь уншажа, бэшэжэ шадаха болоо бэлэй.

Үзэг бэшэггүй байһан уборщица Новикова ехэшүүлэй һургуули дүүргээд, ПВЗ-гэй хүдэлмэришэн-һурагша, һүүлдэнь мастер болоһон юм. «Тиимэ болохолоороо би 21 хүнһөө бүридэһэн коллективые хүтэлбэрилхэ, ажалайнь нэряд табиха, график зохёохо уялгатай болобоб. Урдань тиигэхэб гэжэ һаналташьегүй һааб даа. Харин үзэг бэшэгтэй болоһонойнгоо түлөө парти, правительствада баяр хүргэнэб»,— гэжэ тэрэ хэлээ һэн. Иимэ ушарнууд олон байгаа.

Гээгдэнги заха хизаар урдань байһан Буряад оромнай совет засагай, Коммунис партиин ленинскэ национальна политикын ашаар бүгэдэ ниитээрээ үзэг бэшэг мэдэхэ, хүгжэнги эрдэм, соёлтой республика болоһон юм. Иимэ ехэ хүгжэлтэ түйлаад байхадаа, үнэхөөрөө: «Һураһан—далай, һураагүй—балай», —гэһэн арадай сэсэн мэргэн үгын удхые мүнөө үедэ бидэ бүри тодоор мэдэрнэбди.

З. ДАНИЛОВА,
МГУ-гай аспирант.

...РААР ...НГАНАБ

ОЛОНДО МАГТААЛТАЙ

...локомотив-ва- ...ын заводой ...оммунальна та- ...участогто Ген- ...кеев слесарь- ...хүдэлдэг юм.

Оролдосотой һайн ажалайнгаа түлөө тэрэ эндэхи микрорайондо ажаһуугшадай дунда хүндэтэй болонхой. Геннадий Бадашкеев даалгагдаһан хүдэлмэрөө һайн шанартайгаар дүүргэдэг, мэргэжэлээ һайн шудаланхай.

Эндэхи слесарьнүүдэй бригадые хүтэлбэрилдэг Юрий Бадмаевич Жебахановые һайшаан дурдамаар. Юуб гэхэдэ, тэрэ гол түлэб ехэ дуршэл хэрэгтэй сантехническэ түхеэрэлгэнүүдые заһабарилхадаа бэрхэ, бусадай хүдэлмэриие эмхидхэхэдээшье шадамар.

Эндэхи гэрнүүдтэ ажаһуугшадай слесарь-сантехнигүүдые дуудахада, гартаа дүйтэй, олоной магтаалда хүртэжэ байдаг Г. Бадашкеев, бригадир Ю. Б. Жебаханов гэгшэд хэзээдэшье саг болзоортоо ерэдэг зантайнууд. Тиимэһээл хүн зоной сагые һамшаажа байнгүй, эбдэрһэн, һандарһан түхеэрэлгэнүүдые зүбөөр, бата найдамтайгаар заһабарилхые оролдодог, эбдэрһэн ушар шалтагааниинь тодоор элирүүлдэг юм. Олоной ажаһуудалда аятай таару эрхэ байдал тогтоолсодог хүнүүд мүн гээд эдэнэрые нэрлэхээр.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Геннадий Бадашкеев, Юрий Жебаханов гэгшэд ажалдаа.

В. МУЛЛЕРАЙ фототекст.

...ЖЭЛТЫН ...БШЭЛ

АРГАЛХА, АМАРХАДА ТУҺАТАЙ

...ороной эм домто ургамалаар баяниинь ...дээжэ. Ямар ургамалнуудые хэзээ түүжэ бо...шан гэжэ хадагалха ёһотойб, түүһэн ургамалаа ...на тушаадаг юм гэһэн асуудалнуудтайгаар ун...шадакцида хандадаг.

...омто ургамалые бэлэдхэхэ талаар Буряадай ап...тенниин ахамад товаровед Г. П. Малыгина ...й асуудалда харюусана.

...ургамалнуудые ...тула тэдэ... хатааха ба ...рим заабари... мэдэхэ хэрэг... ...нэдээ ургама... ...рэгтэй хубии... ...инуудтайнь ог... ...шорой шохой... ...абахые орол...дохо шухала.

Түүһэнээ хатаажа эхилхэдээ, үнгын хубилхагүйн, буритахагүйн тулада саг үргэлжэ шалгажа байха хэрэгтэй. Ургамалаа (эрдэмэй ёһоор) түүхэй эд гэжэ нэрлээ. Түүхэй эдээ суглуулхадамнай, тэрэнэйнгээ хүнэй бэедэ шухала бодосуудаар элбэг болоод байһан үеынь мэдэхэ хэрэгтэй. Жэшээнь, набшаһые ургамалай гүйсэд сэсэглэхэһээнь, нотоое —сэсэглэжэшье байха үедэнь суглуулхада хамаагүй. Харин жэмэс, хүсэд һайн болоод байхадаа, түүгдэхэ ёһотой.

Хэрбээ медицинэдэ ургамалай газарһаа дээшээ ургаһан хубиин хэрэглэгдэдэг һаа, тэрэниие үндэһөөрнь хододо татаһанай хэрэггүй. Тиихэдэ ургамал гээшые жэл бүри нэгэл газартаа түүхэгүй юм ааб даа. Тиигэбэл тэндэтнай тэрэ ургамал хожомоо ургахаяа болишохо.

Эм домдо ородог ургамал суглуулхын тула нарата сэлмэг үдэр, шүүдэрэй хатаһан сагые шэлэһэн дээрэ. Суглуулһанаа заахашье даранагүй, мэшээг гү, али корзина соо хэжэ гэртээ асараад, һүүдэр газарта хатааха хэрэгтэй.

Хэрбээ тэрэнээ түргэн хатааха гэбэл, һайнаар һалхитуулха хэрэгтэй. Зүбөөр хатаагдаһан ургамал түрүүшынгээ үнгэ алдадаггүй юм.

Хабартаа алирһанай, толокнянкын набшаһа, зундаа мойһоной, нохойн хоншоорой, долоогонын болон бусад ургамалай набшаһа түүһэниинь дээрэ байха.

Эндэ дурдагдаһан ба дурдагдаашьегүй бүхы түүһэн ургамалаа республикынгаа ойро тойроной аптекэдэ гү, али аптечнэ пунктда тушааха эрхэтэйт.

Эм домто ургамал суглуулха хүдэлмэридэмнай Улаан-Үдэ хотодо, Хоринн, Бэшүүрэй районуудта ажаһуугшад, пенсионернүүд, студентнэр болон һурагшад жэлһээ жэлдэ горитой туһаламжа үзүүлдэг юм. Домто ургамал суглуулга тон шухала, хүнэй бэеын элүүр энхые хамгаалха үг зорилготой таһаршагүй ашатай туһатай хэрэг мүн. Тэрэниие түүжэшье ябаһан хүн өөрынгөө бэедэ нилээд һайн юумэ хэнэ, сэнгэлиг гоёор амарна, сүлөө сагаа ашаг үрэ охэтэйгээр үнгэргэнэ ха юм.

БУХЫ НАҺАНИИНЬ —ТЭМСЭЛ

Энэ эхэнэрые бүхы дэлхэйн хүн зон мэдэхэ болонхой. Энэмнай Чилиин арадайнгаа тусые аршалан хамгаалхын тула наһанайнгаа һүүлшын минута хүрэтэр тэмсэлэн Чилиин арадай түрүүшын президент Сальвадор Альендиин һамган болоно. Пиночедэй үүсхэлэн фашис урбалтын һүүлээр арба гаран жэл үнгэрөө. Алалга, хюдалгын, хүсэрхэлтын арба гаран жэл, орон дотор демократи бусаахын түлөө Чилиин патриодуудай таһалгаряагүй тэмсэлэн арба гаран жэл үнгэрөө. Энэ тэмсэлдэ олон мянган хүн ами наһана үгэлэн, түрмэ шоронгуудта, концентрационно лагерьнуудта тамалагдажа зобоһон байна. Олон хүнүүд хилын саана нүүжэ гараад, мүнөө болотор эхэ ороноо бусаха аргагүй юм.

1973 оной сентябрьда Ортенсия Бусси де Альенде эхэ ороноо орхижо гарахада абалсан хахасаа һэн. Мүнөө Мексикэ тэрэнэй саг зуурын гэрынь болонхой. Латинска Америкын болон бусад түбиинүүдэй олохон оронуудтал адли, Мексикэ нүүжэ ошоһон Чилиин патриодуудта хоргодохо арга олгоһон, аюулгүй байдалые хангаһан байха юм.

Мехикын түбтэ, тэрэнэй гэртэ уулзаа һэмди. Чилидэхи мүнөөдэрэй үйлэ хэрэгүүд тухай, шуһата диктатурада эсэргүү патриотическа бүхы хүсэнүүдэй улам шангадажа байгаа тэмсэл тухай хөөрэжэ үгэхыень Ортенсия Бусси де Альендые гуйгаа һэм.

— Чилидэ түүхэдэ үзэгдөөгүй социально-экономическа хүшэр хүндэ байдал тохёолдонхой, — гэжэ тэрэ хэлэнэ. — Үшөө Сальвадор Альендиин промышленностиин зарим һалбаринуудые гүрэнэй зөөри болгон хамтадхажа байха үедэ эхилһэн США-гай экономическа ээрхэг түримхэй ябуулга мүнөө хуулита шэнжэтэй болонхой. Пиночет ороной байгаалиин баялигуудые худалдажа һалгана. Тэрэнэй арад зондо харша политикын эсэстэ фашис зонхилогшод ба баруунай монополинууд угаа ехээр баяжажа байнхай. Тиихэ үедэнь арад зон үгытэй ядуу байдалтай, эрхэ сүлөөгүй болонхой гээшэ. Ороной гадаадын үри шэри 20 миллиард долларто хүрөө. Нэгэ хүндэ тоолон үзэхэдэ, энэнь дэлхэй дээрэхи эгээл ехэ үри шэри болохо жэшээтэй. Чилиин ажал хэжэ шадаха хүн зоной 35 процентнь хүдэлмэригүй юм. Национальна промышленность һалаха түйлдаа хүрөө. Гол эд бараа ба эдеэ хоолой зүйлнүүд гадаадаһаа асарагдана. Сальвадор Альендиин үедэ гүрэнэй зөөри болгон хамтадхагдаһан предприятинууд национальна ба гадаадын буржуазиин гарта дахинаа бусаа. Пиночедэй экономическа ябуулганууд иимэл даа.

Хэрбээ Чилиин арадай эрхэ сүлөөгөө гүйсэд хаһагдаһые, таһалтаряагүй мүрдэлгэ гүрдэлгэдэ орожо зүдэрһые нэмээ һаа, арад зоной үүр сухал болохонь ойлгосотой. Үргэн ниитэ арад зон саашадаа иигэжэ ажапуужа шадахагүй юм.

1983 ондо сэхэ эсэргүүсэлтын эхин табигдаа бэлэй. Байгша оной мартын 27-до болоһон бүгэдэ ниитын бүһалгаан энэ тэмсэлэй дээдэ шатань болоо һэн. Энэ үдэр фабрика, заводууд хаагдаһан, баррикаданууд баригдаһан байгаа. Худалдаа наймаанай эмхи зургаанууд ба һургуулиин эмхинүүд хүдэлөөгүй.

Тиин энэнь гансал эхиниинь гэшэ ааб даа. Түрүү үзэлтэй бүхы оппозиционно хүсэнүүдэй нэгэдэл хадаа тэмсэлдэ амжалта түйлаха шиидхэхы нүхэсэл болоно гэжэ онсо тэмдэглэхэ байнаб. Тэрээнгүйгөөр демократи бусаахын аргагүй. Энэ гол зорилгые түйлахын түлөө бидэ эхэ хүсэ шадалаа элсүүлхэ зэргэтэйбди. Тоо томшогүй хохидол гээгдэлдэ ороһон манай арадай гасалан зоболонгые болюулхын тула бүхы юумэ хэхэ зэргэтэйбди.

Мүнөөдэрэй шиидхэгдээгүй гол асуудал тушаа баһал хөөрэлдөө һэмди. Эрид һүжэрэн муудаһан уласхоорондын оршон байдал, американ империализмын эзэрхэг түримхэй ябуулганууд манай түби дэлхэй дээрэ тон ехэ аюул тохёолдуулаа гээшэ. «Дэлхэй дээрэ үшөө хэзээдэшье нимэ ехэ аюул байгаагүй, — гэжэ Ортенсия де Альенде хөөрэнэ. —Эндэхи оронуудай дотоодын хэрэгүүдтэ США-гай нюуса далдагүйгөөр хамаардаг байһаниинь Түбэй Америкэдэхи хёморoo зүришэлдөөнүүдэй шалтаг болоно. Никарагуада харша соносхогдоогүй дайн үүдхэгдэнэ. Нютагай хархис хүсэнүүдэй туһаламжаар Сальвадорой арадай зэбсэгтэ тэмсэлые дараха һэдэлгэ гаргагдана. Гренадада харша зэрлиг муухай ябуулга үүдхэгдэһэн байна. Кубые экономическа талаар гансаардуулан хашаха, дайн сэрэгээр занаха ябадал таһалданагүй.

Европодо баһал шахардуу шанга байдалтай. Американ шэнэ ракетэнүүдые тараан тодхоожо эхилхэдэ, манай түби дэлхэй дээрэхи бүхы амидаралта юумэндэ аюул тохёолдуулагдаһан гээшэ.

Ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха гээшэ эб найрамдалда дуратай бүхы хүсэнүүдэй гол зорилго мүн. Империализмын эзэрхэг түримхэй ябуулгануудые бидэ саг үргэлжэ элишэлжэ, тэмсэхэ ёһотойбди.

Энэ тэмсэлдэ түрүү үзэлтэй бүхы хүсэнүүд, элдэб бүлэгүүдэй, элдэб мэргэжэлтэй түлөөлэгшэд хабаадаха ушартай».

1973 оной октябрь һарада Москвагай эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй бүхэдэлхэйн конгрессто хабаадаһан тухайгаа Ортенсия Бусси һанаандаа оруулна:

— Фашис урбалтын һүүлээр оройдоол һара үнгэрһэн байгаа. Би уйдхар гашуудалда абтажа, сүхэрөөд байгаа бэлэб. Нүхэрни алуулаа. Дүтымни олохон хүнүүдэй, ханинарай хубизаяан тухай юушье мэдэгдээгүй.

Москвада ерэлгэмни намда сэдьхэлэй талаар ехэ дэмжэлгэ болоо һэн. Совет хүнүүдэй, мүн тус конгресстэ хабаадаһан 100 гаран бусад оронуудай олохон хүнүүдэй үнэн зүрхэнэй энхэрэл, дэмжэлгэ минии зүрхэ сэдьхэлые хүдэлгөө һэн.

Чилидэ паяхан болоһон үйлэ хэрэгүүд конгрессэй бүхы хүдэлмэридэ нүлөөлөө һааб даа. Американ империализмын дэмжэлтээр, эдэбхитэй хабаадалгаар шуһата урбалта хэһэн Чилиин хархис хүсэнүүдэй ябуулгануудые манай газар дэлхэйн бүхы түбинүүдэй түлөөлэгшэд буруушаагаа бэлэй.

Алуулхынгаа урда тээ арад зондоо хандажа, Сальвадор Альендиин хэлэһэн һүүлшын үгэнүүдые би түрүүшынхеэ эндэ дуулаа һэм. Тэрэнэй дүлэтэ үгэнүүдынь, эхэ оронойнгоо гэрэлтэ ерээдүйдэ этигэдэг байһые олон түмэн хүн зон шагнажа, хадуужа абаа һэн.

Удаадахи жэлнүүдтэнь олон оронуудаар ябахадаа, олон хүнүүдтэй уулзажа, хөөрэлдэһэн байгааб. «Москвада, Съездүүдэй ордондо, Кремль соо Танние шагнаа һэмди, һайн һананабди» гэжэ тэдэнэр хэлэдэг һэн. Москвадахи эб найрамдалай хуралдаан манай газар дэлхэйн бүхы булангуудта һайшаагдаһан байгаа гэжэ энэнь гэршэлнэ. Имагтал эндэһээ Чилиин арадай тэмсэлые дэмжэлтын бүхэдэлхэйн хүдэлөөн эхилһэн жэшээтэй.

1977 оной октябрьда «Арадуудай хоорондо эб найрамдал бэхижүүлһэнэй түлөө» гэһэн уласхоорондын Ленинскэ шан намда барюулһан ушар минии ажабайдалда шухала үйлэ хэрэг болоо һэн. Николай Блохин тэрэниие намда барюулаа бэлэй. Үшөө 1972 ондо Сантьяго-де-Чилидэ энэ шангые Сальвадор Альендидэ барюулхадань, тэрээнтэй танилсаһан хүмди.

Хөөрэлдөөнүүдэй эсэстэ өөрынгөө ниитын ажал ябуулгын гол зорилго тухай, тэмсэл тухай хөөрэжэ үгэхыень Ортенсия Бусси де Альендые гуйбаб.

«Чилиин арадай тэмсэлые дэмжэхэ, эб найрамдалай, эрхэ сүлөөгэй ба демократиин түлөө тэмсэлдээ ажал ябуулгаяа бүри эдэбхижүүлхэ гээшэ гол зорилгомнай болоно»,—гэжэ тэрэ харюусаа.

Бухы түбинүүдэй олон оронуудаар ябагдаа, тиин хаа хаанагүй намайе дэмжэдэг байгаа. Минии ниитын ажал ябуулга үргэлжэлһөөр.

Лев ПЛАТОНОВ.
Мехикэ.

(АПН).

ТАСС — АПН

ХИЛЫН СААНАҺАА

...ЕЗД ...МЭРЕЭ ...РГЭБЭ

...ТОН. США-гай ...хабаадалга- ...ехэтэй негритян ...гэнэй —«Хүн ...аша туһада нэ- ...» гэһэн эмхиин ...XIII съезд эн- ...рез дүүргэбэ. ...хиргаанай арад- ...рша хараа шэг- ...-гай бага яһа- ...руушаана. Пре- ...ниие дахинаа ...н тула һунгал- ...ээхи кампаниин ...хэ ажал ябуул- ...зохёоно.

...ой захиргаанай ...дые бүтээн гар- ...хэлгэ уласхоо- ...алые улам түг- ...болгоно гэжэ ...үгэ хэлэгшэд ...мхиин хүтэлбэ- ...санаартан Дж. ...дээрэ үгэ хэ- ...дахи табан жэл- ...захиргаан дай ...бэлэдхэлнүүдые ...1,5 триллион- ...доллар гарга- ...шална гэжэ

...сагар бариха үе- ...негр үндэһэ ...зоной гурбанай ...үгытэй ядуу ...лонхой гэжэ эм- ...һэн Э. Прокоуп

...ТАСС-ай

Г. ХОЛЛОЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

НЬЮ-ЙОРК. «Советскэ аюул тухай» США-гай зонхилхы бүлэгөөрхидэй тараадаг худал хуурмаг үгэнүүдтэ США-гай Коммунис партиин Генеральна секретарь Г. Холл шиидхэхы шанга харюу сохилто үгэбэ.

Дэлхэй дээрэхи үйлэ хэрэгүүдэй хүгжэлтые буруугаар ойлгуулха зорилготойгоор Советскэ Союз тухай худал хуурмаг һанал бодол хүнүүдэй ухаанда нэбтэрүүлхые Рейганэй захиргаан оролдожо байна гэжэ тэрэ эндэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. «Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгаяа, ядерна дайнда бэлдэлгээ, бэеэ дааһан байдалтай оронуудые зонхилолгоёо сагааруулхын тула худал хуурмаг «совет аюул» тухай үгэ хүүрнүүдые Сагаан байшан үргэнөөр дэлгэрүүлнэ», —гэжэ Г. Холл тэмдэглэбэ.

Американ сэрэгэйхидэй, нефтиин монополинуудай аша туһада Вашингтоной эзэрхэг түримхэй ябуулгануудаа улам үргэдхэжэ байһан Дүтын Зүүн зүгтэхи байдал энээниие элирхэйлэн гэршэлнэ гэжэ США-гай Компартиин Генеральна секретарь хэлэбэ. Израилиин сэрэгүүдые Ливанһаа, булимтаран эзэмдэгдэһэн бусад араб газар нютагуудһаа гаргаһанай ашаар лэ Дүтын Зүүн зүгтэхи байдал гуримшуулагдаха аргатай. Хабаатай бүхы талануудай, тэрэ тоодо ООП-ой, мүн СССР-эй ба США-гай түлөөлэгшэдэй хабаадалгатай хөөрэлдөөндэ Израиль хабаадаха ёһотой гэжэ американ коммунистнуудай хүтэлбэрилэгшэ мэдүүлээ.

СССР-тэй ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮДЫЕ ҺЭРГЭЭХЫН ТҮЛӨӨ

ВАШИНГТОН. Ядерна буу зэбсэг туршалгые бүгэдэ ниитээрээ бүрин хүсэдөөр хорихо тухай СССР-тэй, Великобританитай хөөрэлдөөнүүдые дары һэргээхэ эрилтэтэйгээр президент Рейгандэ хандаха хүсэлэнтэй байһан тухайдаа американ 40 сенатор, демократическа ба республиканска партинуудһаа түлөөлэгшэдэй палатын бүлэг гэшүүд соносхобо.

Ядерна буу зэбсэг туршалгые бүгэдэ ниитээрээ бүрин хүсэдөөр хорихо тухай договор баталха зорилготойгоор уласхоорондын олониитын баалалта доро США, Советскэ Союзтай хөөрэлдөөнүүдээ 1977 ондо эхилээ һэн. Хожомынь Великобритани тэдээндэ ниилэһэн байгаа. Эдэ хөөрэлдөөнүүдэй үедэ горитой ехэ амжалта түйлагдаа: ерээдүйн договорой текст зүбшэн хэлсэгдээ. Тэрэнэй зарим дүримүүдые тододхохонь лэ үлэһэн байгаа. Совет талын ехэ хүсэлэл оролдолгонуудые гаргаһанай ашаар олон тоото бэрхэшээлнүүд, тэрэ тоодо договор хиналгые шалгаха асуудалнууд шиидхэгдээ һэн. Тиин ядерна буу зэбсэг туршалгые хорихо тухай договорто гар табигдахынь тэндэ Рейганэй захиргаан 1982 оной зун нэгэ талаһаа хөөрэлдөөнүүдые таһалдуулаа.

ЭФИОПИИН АЖАЛШАДАЙ МАНЛАЙДА

АДДИС-АБЕБЭ. 1984 оной июнин 4 энээнһээ хойшо эфиоп арадта онсо үдэр болохо байна. Энэ үдэр бүхы орон дотор учредительнэ суглаанууд эхилбэ. Тэдээн дээрэ Эфиопиин Ажалшадай партиие эмхидхэхэ комиссиин (КОПТЭ) нютагай үүрнүүд түрүү манлайта партиин эхин эмхинүүд болгогдожо хубилгагдаа.

Предприятинуудта, эмхи зургаануудта КОПТЭ-гэй түлөөлэгшэд үнгэрһэн үе соо бэелүүлһэн хүдэлмэри тухайдаа комиссиин гэшүүдэй урда тоособо. Суглаануудта хабаадагшад эхин эмхинүүдэй секретарьнарые демократическа гуримаар һунгаһан, партийна бюронуудай ба шалгалтын комиссинуудай бүридэлые тодорхойлһон байна. Марксизм-ленинизмын гол ёһонуудые хүтэлбэри болгодог ерээдүйн парти социально-экономическа түрүү хубилалтануудай замаар Эфиопиин дабшалтые толгойлхо юм гэжэ эхин эмхинүүдэй шэнээр һунгагдаһан секретарьнар үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ. Энэ парти эфиоп арадай революционно түйлалтануудые хамгаалха, орон доторо социальна үнэн зүб байдалтай общество байгуулха уялгатай гэжэ суглаанууд дээрэ заагдаһан байна.

Рейганэй захиргаанай политикые эрид буруушааһан хүдэлөөн США-да үдэр бүри үргэдэнэ. Ороной элдэб штадуудта буу зэбсэг бүтээдэг заводуудай, сэрэгэй объектнүүдэй урда юрын американецууд сугларжа, дайн дажарые буруушаажа байһанаа элирхэйлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Дженерал электрик» компаниин Огайо штадтахи сэрэгэй заводой продукциие буруушааһан наһажаал американецые полицийнхид бариад байна.

АП—ТАСС-ай телефото.

Дүлэтэ жэлнүүдэй баатарнууд

МОРИН СЭРЭГШЭ

Агууехэ Октябриин социалис революциин сэсүүтэн Дэмпил Раднаев Загарайн районой Эхи нютагта Абидын Раднын айлда, малша бүлэдэ түрэһэн, үдэһэн, хүмүүжэһэн намтартай. Гушаад онуудта эндэ Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой эмхидхэгдэхэдэ, эхэ, эсэгэнь түрүүшынхидэй тоодо ажахын гэшүүд болоо һэн. Дэмпил бүри багаһаа ажалда дүршэһэн юм. 1936—1939 онуудта тэрэ Буряадай морин сэрэгэй дивизиондо албаяа хэһэн, эндэ һургуули гараһанай удаа ажалдаа бусажа хүдэлмэрилээ бэлэй.

Гэбэшье амгалан тайбан байдал удааншэгүй таһалдажа, харата дайн эхилээ һэн. Дэмпил Раднаев Эхэ ороноо хамгаалхаар Баруун фронт мордоо. Ленинград шадарай байлдаануудта хабаадаа. Кавказай үзэсхэлэн һайхан нютагуудые эзэмдэн абаха һэдэлгэ гаргаһан шунахай дайсадтай дайлалдаа. Гвардейскэ десантна 18-дахи сууга армиин бүридэлдэ ябаха үедөө 225 үдэрэй туршада зоригоор эхэтэйгээр фашист булимтарагшадтай тэмсэһэн юм.

Бага газар... Үргэн совет ороноймнай булан бүхэндэ мэдээжэ болоһон энэ газарта байлдаанууд гал дүлөөр соробхилоо бэлэй. Эндэхи Шаумян хотые сүлөөлгын үедэ Дэмпил Раднаев хүндөөр шархатаа һэн. Удаан саг соо госпитальдо эмшэлүүлээд, медицинскэ комиссиин шиидхэбэреэр Улаан Армиһаа табигдаһан юм. Дайшалхы гол шагналынь гэхэдэ, Улаан Одоной орден юм.

Агууехэ Илалта шэрээлсэһэн юрын сэрэгшэ түрэл Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздоо, гэр бүлэдөө бусажа ерээд, наһанайнгаа хани Ханда Дугаржаповнатай абаад хүбүүд, басагадаа хүмүүжүүлээ. Табан хүбүүдынь колхоздоо жолоошоноор, тракторист хүдэлдэг, хонин ажалда дүршэһэн юм. Ханда Дугаржаповна колхозойгоо һүү һаалиин фермэдэ хорёод жэлэй туршада урагшатай һайнаар хүдэлһэнэйнгээ түлөө гүрэн түрын хайра шагналда — «Хүндэлэлэй Тэмдэг» ордендо хүртэһэн байна. Тинхэдэ Дэмпил Абидуевич дайнда ябажа, хүндөөр шархатаһанай удаа хоёрдохи группын инвалид гэжэ мэдэрэгдээшье, гэрээ хабсараад, нэгтээшье мини һуугаагүй. Һү һаалиин фермэдэ хори гаран жэлдэ мал адуулагшаар хүдэлжэ, ажалһаа тунхариха гэжэ мэдэдэггүй байһанаа харуулаа юм. Октябриин Революциин орден үбсүүнь шэмэглэдэг.

Һайндэрнүүдэй үедэ дайшалхы, ажалай габъяатай хүн Д. А. Раднаевые залуушуулай дунда харамаар байдаг. Орден, медальнуудаа яларуулһан энэ хүнэй морин сэрэгшэ ябаһан намтарынь ямаршье нэгэнай хүндэ һонирхолтой юм.

Р-Д. ШИРАБОН,
партиин, дайнай, ажалай ветеран.

ЭМШЭДЭЙ ХУБИТА

Һүмбэрсэг дэлхэй дээрэ ажаһуудаг хүн зониие үгы хэжэрхихэ хүсэтэй ядерна буу зэбсэгүүдэй суглараад байһан ушар бүхы арадуудай һанаа сэдьхэлые зобоонo. Мүнөө хүн түрэлтэндэ зүрхэ-һудалай, бадаган хабдарай үбшэнгүүд бэшэ, харин ядерна дайн, тэрэнэй хойшолонгууд айхабтар ехэ аюул тодхор тохёолдуулха гэжэ совет врачнууд тоолоно. «Ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлаха» гэһэн дэлхэйн врачнуудай уряае республикымнай медицинын хүдэлмэрилэгшэд үргэнөөр дэмжэжэ, өөһэдынгөө эб нэгэтэй дуутаа мэдүүлээ һэн.

Тингэжэ 1976 онһоо эб найрамдалай совет жасада мүнгэ зөөри оруулха хэрэгтэ Буряад ороной медигүүд эдэбхитэйгээр хабаадажа эхилээ бэлэй. Мүнөөдэрэй байдалаар харахада, республикымнай медицинын диилэнхи олон эмхи зургаанууд хубитаяа оруулаа. Жэшээлхэдэ, республиканска больница — 25 мянган түхэриг, Железнодорожно 4-дэхи больница —23, медицинын түргэн туһаламжа хүргэдэг больница —20, инфекционно больница—11,4, Улаан-Үдын хүүгэдэй 2-дохи больница—10 мянган түхэриг найман жэлэй туршада эб найрамдалай жасада дамжуулһан байна. Эб найрамдалай түлөө хүдэлөөндэ эдэбхи ехэтэйгээр хабаадаһан тэдэ коллективүүд Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаа. Хүдөөгэй районууд сооһоо Хойто-Байгалай район 21 мянган, Кабанскын район 18,5 мянган түхэриг мүнгэ оруулаа. Тэрэшэлэн республиканска аптекоуправлениин, аптекэнүүдэй, курортнуудай, санаторинуудай хүдэлмэрилэгшэд эб найрамдалай жасада хубитаяа оруулдаг заншалтай болонхой.

Һайн дураараа эб найрамдалай жасада мүнгэ оруулдаг хүнүүд жэл бүри олошорно. Эндэ Зэдын районой Инзагатын участково больницын фельдшер байһан Е. Н. Данзанова тухай хэдэн үгөөр хэлэнгүй гарахын аргагүй. 1979 ондо наһанайнгаа амаралтада гараашье һаа, жэл бүри нэгэ һарынгаа пенсиие саг үргэлжэ эб найрамдалай жасада оруулдаг. 1982 оной июниин 1-дэ Үхибүүдые хамгаалгын уласхоорондын үдэр дэлхэйн үлэсхэлэн хооһон хүүгэдтэ туһаламжа болгон 500 түхэриг дамжуулһан юм. Эб найрамдалай хүдэлөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадаһанайнгаа түлөө Е. Н. Данзанова эб найрамдалые сахин хамгаалха Совет комитедэй «Хүндэтэ медаляар» шагнагдаһан байна. Үнгэрэгшэ жэлһээ тэрэнэй үбгэн Б. Ц. Бадмаев өөрынгөө хубита оруулдаг болоо. Тиихэдэ республиканска больницын профкомой түрүүлэгшэ М. Г. Гармаев совет жасада мүнгэ дамжуулжа, бусадта һайн һайхан жэшээ харуулна гээд тэмдэглэлтэй.

«Дэлхэйн врачнууд ядерна дайе хорино. Ерээдүймнай бүри һайхан гэжэ бидэ, врачнууд, этигэнэбди. Үүлэгүй сэлмэг огторгойдо алтан шаргал нарамнай дэлхэйн арад түмэниие бүри дулаанаар шараха ёһотой» гэжэ академик А. Чазовай хэлэгшые Буряадай врачнууд һайшаан дэмжэнэ.

В. МОГЗОЕВ,
врач.

ДЭЛХЭЙ ДЭЭРЭ ЭРХИМ ҮРЭ ДҮН

Аха дүүнэр Знаменскинуудай дурасхаалда зорюулагдаһан хүнгэн атлетикээр уласхоорондын хорин долоодохи мүрысөөн Сочи хотодо боложо, дэлхэйн 11 ороной 600 гаран хүнгэн атлет хабаадаһан байна.

Уласхоорондын нааданда хэдэн үндэр үрэ дүнгүүд туйлагдаа.

«Трудовые резервы» бүлгэмэй Олимпиадада бэлэдхэлэй түбэй спортсменүүд, уласхоорондын классай спортын мастернууд Т. Позднякова, П. Яковлев, А. Костецкий, П. Жигалова гэгшэд эндэ республикынгаа нэрэ хүндые хамгаалба.

Эхэнэрнүүдэй дунда 3000 метрэй урилдаан һонирхолтой, шанга тэмсэлдэ үнгэрбэ. Эндэ һүүлшын дүхэриг болотор хэнэй илалта туйлахань мэдэгдээгүй байгаа. Фиништэ хүрэтэр 300 метрэй үлэхэдэнь, нютагаймнай басаган Татьяна Позднякова урагшаа гаража, түрүү һуури эзэлбэ. Тэрэ энэ зайе 8 минута 34,1 секунда соо гаталһан байха юм. Энэнь байгша ондо дэлхэй дээрэ туйлагдаһан эгээл эрхим үрэ дүн болоно.

Ж. БАТОМУНКОЕВ.

МАНАЙХИД УРАГШАА ГАРАБА

«Байгалай толон» гэһэн шанда хүртэхын түлөө шатараар зоной фестивальда табан наадан үнгэрэгдэбэ. Улаан-Үдын 8-дахи ДЮСШ-гай команда кемеровэйхидые 6:1, Ангарскын болон Красноярскын шатаршадые 4:3 тоотойгоор илаад, 35-һаа 25 очкотой боложо, мүрысөөндэ түрүүлэн гараба.

Мүрысөөндэ түрүүлжэ ябаһан Ангарскын команда удаадахи наадануудта Яхадай, Красноярскын шатаршадтай тэнсэһэн байна. Тиихэдэ Яхадай шатаршад эрхүүгэйхидтэй тэнсэжэ, Улаан-Үдын Октябрьска районой командые 6:1 тоотойгоор илаад, турнирай таблицада дээшээ гараба.

Ангарскын, Яхадай болон Красноярскын командanууд тус тустаа 22 очкотой болжо, 2-дохи, 3-дахи ба 4-дэхи һууринуудые хубаажа байнхай.

Өөр өөрынгөө хюлгэдэ наадажа, табанһаа табан очкотой болоһон И. Макаров, А. Евдокимов, С. Гомбоева (бултадаа Улаан-Үдэ), А. Носкова, В. Евминенко (хоюулаа Красноярск), Л. Сулопкова (Яхад) гэгшэд эрхимлэнэд.

Л. ГАРМАЕВА.

ЖУРНАЛИСТЫН ДЭБТЭРҺЭЭ

СЭНХИР ДАЛАЙН ЭРЬЕНҮҮДЭЭР

«Номин хүхэ Байгал далайн эрьедэ ангууша үбгэн Изот ажаһууһан гэхэ. Хэрмэ, булга олзоборилходоо, хэмгүй азатай юм һэн ха. Хилмэн-Хушуунда, үндэр хадын оройдо, үдхэн буртаг тайга соо заямхань түбхинэнхэй һэн»...

Хүгшэн эжымни олонхи үльгэрнүүд иигээд эхилдэг һэн. Үшөө тиихэдэ, багахан байхадаа, юундэ «сэнхир далай» гэнэб гэжэ гайхадаг бэлэйб. Бүхы номууд соо «нуур» гээд бэшээтэй ха юм. Хэдэн олон жэлэй үнгэрһэнэй удаа ойлгоо һэм: Байгалнай һүр жабхалантай, хүсэ ехэтэй, омог зантай. Тиимэһээл эндэ ажаһуудаг хүнүүд юрэ нуур гэдэг бэшэ, харин алдарта Байгал— арюухан далайн солые дуудадаг гээшэл.

Байгаалитай уулзалга бүхэн дабтагдашагүй шэнжэтэй, сэдьхэлдэ мартагдашагүй дурсалга үлөөдэг гээшэ. Үнгэрһэн хабар вертолёдоор Хилмэн-Хушуун хүрөө һэмди. Районой арадай сүүдтэ һунгалта эхилээд, тусхай хайрсагуудые, бюллетеньнүүдые абанхай замдаа зорёобди. Нижнее Изголовье тохойдо вертоледнай буугаа. Хабарай Байгал... Сагаан, хүхэ үнгэнүүдһээ нюдэн һаргана, сахалинууд шуумайн ниидэнэ, наранда игаажа хэбтэһэн хаб загаһад холоһоо харлан харагдана. Иимэ зураглал хэтэ мүнхэ үе сагай таһалдашагүйе һануулхадал гэнэ.

Вертолёт жолоодогшод Владимир Кусков, Михаил Балдаков, милициин районно таһагай замполит Геннадий Георгиевич Гаськов, Баргажанай Адагай загаһанай комбинадай загаһа олзоборилгын талаар начальник Николай Борькин гэгшэд хамта ябаабди. Хүн бүхэмнай иишэ түрүүшынхеэ ерээ бэшэ. Уһа хаха зүһэһэн хурса хутагын эри мэтээр Хилмэн-Хушуун һанагдана. Нэгэ талаһаань Баргажанай тохой, нүгөө талаһаань мүльһөөр соохорлоһон захагүй ехэ уһан далай... Үндэр добуун дээрэ метеорологуудай байдаг гэрнүүд тобойлдоно. Найдамтай, бата һууритайнууд.

Оройдоол зурган хүн эндэ байдаг юм. Булта залуушуул, ороной олон ондоо булангуудһаа Байгал дээрэ хүдэлхөөр ерээ. Хэд бэ гэбэл, Ростовско областиин Новошахтинскһаа ерэһэн Лариса Шульга, Новосибирскын Ирина Коробова, Свердловско областиин Андрей Парфенов, Мирнэһээ Ирина Токарева, Ставрополиин хизаарһаа Ольга Постникова, станциин начальник Владимир Григорьев Эрхүүгэй областьһоо юм. В. Григорьев наһанайнгаашье талаар бултанһаань аха, ажабайдалда дүршэһэн хүн.

Метеорологууд айлшадай ерэлгэндэ хэзээдэшье баяртайнууд. Ехэ газарай һонинуудые дуулгажа, хөөрэлдэһөөр гэр тээшэнь зоринобди. Ороходомнай, аятай зохид, эмхи гуримтай. Албанайнь байра соо раци, схемэ, таблица болон приборнууд һуури һууридаа табяатай, үлгөөтэй. Телевизор, радио метеостанцида бии. Газетэ, бэшэгүүд иишэ таһалдуулагдадагшье һаа, заатагүй хүрэдэг.

— Шууяатай хотонуудта дадашаһан басагадта эндэ уйтай бэшэ гү?

— Юу хэлэнэт?— гэбэ абаһаар басагад.— Гуниглаха саг оройдоошье олдодоггүй. Байгалай хажууда уйдамаар бэшэл. Теэд ажалдаа ехэнхи сагнай ошодог юм.

Нээрээшье, хүнгэн бэшэ хүдэлмэритэй. 12 часай туршада дежурлаха үедөө 4 дахин сагай уларилай шэнжэлгэ хэжэ, Эрхүү руу мэдээсэхэ хэрэгтэй. Һалхин ямар зүг руу, ямар хүсэтэйгөөр үлеэнэб, агаарай температура ямар бэ үүлэтэй гү, али сэлмэг гү, уһанай хэмжээн ямар бэ, дээшэлхэ гү, али доошолхо хараатай гү—юрэдөөл, хэрхо һайнаар, нарин нягтаар, анхарал ехэтэйгээр хүдэлхэ эрилтэ табигдадаг. Бүхы метеорологууд рацияа табан хургандаа адляар мэдэдэг, мэргэлэн буудахадаа тон бэрхэнүүд байба.

Наймаанда асарһан юумэеэ харуулбабди. Басагад ехэл баяртайнууд: амтатай зүйлнүүд элбэг байба ха юм. Хилээмэ асараагүй һэмди. Эндэ өөһэдөө хилээмэ ехэл амтатайгаар баридаг шадабаритайнууд болонхой.

Хахасалган дээрээ Володя Кусковнай тэдэниие һэргылбэ.

— Энээнэй урда ерэхэдээ, станциһаа гурбан модоной зайда хоёр баабгай хараа һэмди. Һэримжэтэйхэн байгаарайт.

— Хоёр дахин тэдэтнай, «айлшалха» һэдэлгэ гаргаа юм, теэд нохойнууднай табягүй. Айлганал, һүрхэйнүүд... Тайгын эзэдэй нэтэрээ һаань буунууднайшье бэлэн даа,— гэжэ басагад эльгэ хатан харюусаа һэн.

Дахинаа агаарта дэгдэбэбди. Байгалай нэлэнхы үргэн мүльһэн хүнжэл задаран хахаранхай, хебарай наранай урихан элшэ доро элдэб үнгөөр ялабхин наадана. Ольхоной хабсагайлиг, шулуулиг шэлэнүүд сэнхирлэжэ, хүхэбтэр манаар бөөмэйлэгдэнхэй мэтэ. Ушканьи аралнууд дээрэ табан наһатай Женька Сапожниковтой танилсабаб. Эндэхи станцида хүдэлдэг Виктор, Татьяна Сапожниковтоной хүбүүн юм. Женькын хамар хабарай наранһаа соохорлонхой, нюдэниинь Байгалай долгиной үнгэтэй. Эсэгэтэеэ сүг загаһашалха ехэл дуратай. Гэбэшье Жениин эгээл һайрхаха юумэниинь гэхэдэ, далайн эрьеэр суглуулһан элдэб дүрсэтэй, үнгэтэй шулуунууд байба. Намда тэдэнээ бэлэглэнэ.

— Абыш, иимэ һайхануud, — гэжэ һарбайна.

—Өөртэш хэрэгтэй ёһотойл...

— Би үшөө олые олоно аабзаб. Байгал намһаа шулуунуудаа нюудаггүй. Ондоо хүнһөө, магад, нюудагшье байжа болоо.

Бишыхан хүнэй өөртөө иимэ найдангяар, Байгалда иимэ этигэнгээр хандалганы намайе гайхуулба. Оройдоол 5 наһатайхан аад, оршон тойронхи байгаалитай харилсаагаа тухайлан мэдэрнэ ха юм. Эгээл иимэ хүнүүд ёһотойгоор, наһан соогоо Байгалда дурладаг, хахасангүй, эрдэм мэргэжэлээ Сибириин далайн нюусануудые шэнжэлгэдэ, баялигыень хамгаалгада зорюулдаг шуу.

Саһан хаа-яагүй дууһан хайлаанхай, хүрьһэ сүмэлэн гараһан түрүүшын ногоохон, ургы сэсэгүүдэй сэнхир малгайханууд намилзуур һалхинда дохилзон мэндэшэлэлдэхэдэл гэнэ. Аралай үзэсхэлэн, үзэмжэтэ булангууд тухай оло дахин дууlaһан байхаб. Нэгэ үе сагта һуулгагдаһан мэтэ адлинууд, жэбжэгэр сэхэ нарһад жэрылдэнхэй. Хүл доронхи элһэн зөөлэхэнөөр шаршаганаха юм. «Жэжэ дабһан мэтэ сагаахан» — гэжэ энэ элһэн тухай манай бортмеханик Михаил Балдаков хэлээ һэн. Эрье шадархи хүхэ сагаан мүльһэ руу шэртэхэдэ, оёортохи шулуун бүхэниинь тон элихэнээр харагдана, гартаа абажа, барижа үзэһэйб гэһэн мэдэрэл түрэнэ. Харин Женька Сапожников шулуунһаа шулуун дээрэ һүрэч наадаха юм. «Халтираад унашана аа гү?» гэжэ досоогоо жэхэгэд гэнэб, теэд тэрэнэйм солбон шуумар гээшэнь...

Ушканьи аралнууд дээрэ һунгалтаһаа гадна үшөө нэгэ һайндэр болоjo байба. Татьяна Никулина хори наһа гүйсэбэ ха юм. Алирһаар, хушын һамараар шэмэглэн гоёогдоһон торт ехэл амтатай байба.

Эндэхи зон — синоптигууд ехэл эбтэй зетэйнүүд. Тиимэшье байнгүй яахаб. Уур сухалтай, атаархаг, жүтөөрхэг хүнүүд холын энэ газарта, үсөөнөөр ажаһуухадаа, хоорондоо багтаха һэн аал? Иимэл эрхэ байдалда хүнэй сэдьхэл бодолой шэнжэнүүд тобойсо элирэн гаража ерэдэг лэ. Энээн тушаа Курбулигай үниинэй загаһашадай нэгэнэй иигэжэ хэлэһые мартадаггүйб: «Дэлгэр сэдьхэлтэйл хүн Байгалда дүтэ байжа, ханилжа шадаха. Жэжэ бужа, муу һанаатай, мүнгэнэй хойноһоо ябадаг хүнтэй хэн нүхэсэхэ дуратай байхаб? Аюулай тохёолдоо һаа, иимэ хүнһөө туһа бү хүлеэ».

Сэсэн үгэнүүд.

Һая һамгаяа нарайлалгын байшан эльгээһэн метеролог тухай хөөрэлдөөн болоно. Харгын машинаар һамганиинь ошоһон аад, юрэдөө, юумэн дуулдаха юм бэшэ. Гурбан үдэрэй туршада хүлеэжэ ядаад, залуу эсэгэ болохоёо байһан хүмнай жабартай шэмэрүүн үдэрнүүдэй нэгэндэ гараад, хэдэн арбаад модоной зайе дабаа. Хүрэхэ газартаа хүрөө, хүбүүтэй болоһоноо мэдээд, ехэл хүхеэ, юрэдөөл, шиидэмгэй хатуу хүнүүд гээшэ ха.

Шэрүүн шэгээ ямаршье сагта харуулха аргатай далайн эрьедэ ажаһуугшад сэдьхэлэй дулаае өөрсэ янзаар сэгнэдэг. Шэбэрхын гарамда, Курбулигта хүрэхэдөөшье, энэ бодолдоо баталамжа олоо һэмди. Һалхинда үлеэлгэжэ сахалайтаһан, наранда харлаһан нюур шарайтай, холонхой гартай эдэ хүнүүд Байгаалиин илдам абари зангаа гаргахыень хүлеэгээд һуудаггүй, бэрхэшээлтэй сагай уларилай тохёолдоо һаа, хэзээдэшье тэсэжэ, тэмсэхээр бэлэн, бэеэ зэһэнхэйнүүд байдаг. Байгал дээрэ һанаа тэниглэн ажаһууха гэһэн найдал үлүү.

Сэнхир хүхэ, сагаан үнгэнүүдые билтаруулан наадаһан хабарай Байгал эрье шадараараа ногоон торгон тэрлиг хэдэрэнхэй, намжаа һайханаар миһэрэн байгаа һэн. «Сибириин сэнхир далай» гэжэ хахасалгандаа дабтан-дабтан шэбшээ бэлэйб.

А. КАПУСТИН,
«Баргузинская правда» газетын корреспондент.

Зунай сагта Байгал дээрэ хэды һайхан бэ! Аяншалагшадай, амарагшадай бүлэгүүд иишэ таһалдадаггүй. Улаан-Үдын 35-дахи һургуулиин һурагшад жэл бүри Байгалай эрьедэ сэнгэхээр ерэдэг. Агаар арюун һэрюун, амилхада сээжэдэ аятай.
ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Эрьеһээ хайmадан харахада. 2. «Гитараяа уянгатуулхадам...».
П. БУРМАКИНАЙ фото.

Спорт

ХҮНГЭН АТЛЕДҮҮД МҮРЫСЭБЭ

Буряадай комсомолой 60 жэлэй ойдо зорюулагдан, хүнгэн атлетикээр республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн хоёр үдэрэй туршада боложо дүүрээ. Эндэ илаһан хүнгэн атледүүд Сибириин болон Алас Дурна зүгэй зоной чемпионадта хабаадаха эрхэдэ хүртэбэ.

Мүрысөөндэ спортивна 7 бүлгэмэй 200 гаран хүнгэн атледүүд, тэрэ тоодо спортын 8 мастер хабаадаа. Уласхоорондын ехэ-ехэ наадануудта бэлэдхэжэ байһан республикымнай мэдээжэ спортсменүүд Александр Костецкий, Павел Яковлев, Татьяна Позднякова, Надежда Виноградова гэгшэдэй хабаадаагүйшье һаань, энэ мүрысөөн яһала һонирхолтойгоор үнгэрөө юм.

Командна тоосоогоор «Трудовые резервы» бүлгэмэйхид «Буревестник», «Локомотив» командануud шангай һууринуудые эзэлээ. Мүрысөөнэй зүйл бүхэндэ спортивна хоёрдохи разрядай норматив харуулһан 16 дүн командын тоосоондо оруулагдаа. Урилдаанай болон харайлгын зүйлнүүдтэ олонхи хүнгэн атледүүд энэ эрилтые дүүргэжэ, копье, ядро гэхэ мэтые шэдэлгээр 3 спортсмен өөһэдынгөө командада очконуудые асараа. Ушар тиимэһээ республикын мүрысөөнүүдэй тоосооной гуримые Буряадай АССР-эй хүнгэн атлетикын федераци шэнээр хаража үзэнэ бээз гэжэ найданабди. Юуб гэхэдэ, хүнгэн атледүүдэй дүршэл шадабариие дээшэлүүлхэтэй хамта, олон хүнэй хабаадалгые алдагабди. Мүрысөөнэй зарим зүйлнүүдтэ команда бүхэнһөө 1 спортсмен хабаадаа. Спортсменүүдэй байгаагүй ушарһаа эхэнэрнүүдэй дунда копье шэдэлгээр, гурбан алхасаар харайха мүрысөөнэй болоогүйнь харамтай байна. Энэ ехэ мүрысөөнэй зүйл бүхэниие харахада иимэ байна.

100 метрэй зайда урилдаагаар «Локомотивай» Т. Панькова (12,3 сек), «Буревестнигһээ В. Вихарев (10,6 сек.) республикын чемпионууд болобо. «Локомотив» бүлгэмэй үшөө нэгэ түлөөлэгшэ И. Зайцева 400 метрэй зайда түрүүлээ. Харин 1500 метрэй урилдаанда «Трудовые резервы» бүлгэмэй түлөөлэгшэ, РСФСР-эй суглуулагдамал командын гэшүүн Е. Ситникова, СССР-эй эдиршүүлэй суглуулагдамал командада тээмэндэ ебтаһан Т. Гуринова хоёрой хоорондо шанга тэмсэл болобо. Урилдаанай һүүлшын шатада Е. Ситникова гүйдэлөө шантадхажа, 4.21,06 минутын дүн харуулан түрүүлбэ. Хоёрдохи саг харуулһан Т. Гуринова (4.23,03) байгша ондо өөрынгөө үетэнэй дунда эрхим дүн түйлаба. Энэл зайда эрэшүүлэй дунда спортын мастер В. Ковалев («Трудовые резервы») шалгараа. 10000 метрэй зайда спортын мастер, СССР-эй суглуулагдамал командын гэшүүндэ кандидат Г. Темников бусад урилдагшадые холо ахижа, илаһан байна.

Эхэнэрнүүдэй дунда үндэрые харайлгаар «Локомотивай» О. Сластина (170 см), «Спартагай» Л. Дорофеева (165 см) шалгарһан байна. Энэ зүйлөөр эрэшүүлэй дунда шанга тэмсэл болоо. Гансата 5 хүн 195 сантиметрые дабаа. Энэ зүйлөөр республикымнай чемпион В. Вихров 205 сантиметрые дабажа, нэрэ зэргеэ баталба. 2 метр үндэрые дабаһан 15 наһатай Е. Сафонов нилээд ехэ ерээдүйтэй байһанаа харуулаа.

Мүрысөөн тухай тобшолол хэнгүй гарахын аргагүй. Хүнгэн атлетикээр республикымнай ээлжээтэ чемпионат яһала һайн эмхидхэлтэйгээр үнгэргэгдэбэ. Гэбэшье стадионой трибунанууд дээрэ харагшад үсөөн байба. Юуб гэхэдэ, энэ мүрысөөн үнгэргэгдэхэнь гэһэн афиша-мэдээсэлнүүд үлгэгдөөгүй. Тиимэһээ тус мүрысөөе өөһэдөө спортсменүүд, тренернүүд болон судьянар хараһан болоно. Мүрысөөнэй хоёрдохи үдэрэй эсэстэ болоһон футболой наадaнай забһарлалгада, 800 метрэй зайда түгэсхэлэй урилдаан олониие һонирхуулаа. Удаань олон танилнуудни «Хүнгэн атлетикээр чемпионат үнгэршэбэ гээшэ гү?»,— гэжэ ехэл гайхаа һэн:—«мэдэһэн һаа ерэжэ, хараха байгаалди» гэжэ нэмээ бэлэй.

Тэрэшэлэн урилдаанһаа бэшэ зүйлнүүдээр тулалдаан стадионой газаа талада үнгэргөө. Стадионой газаа талада хайр шулуутай газар дээгүүр копье шэдэгшэдэй шиповкоор гүйхын аргагүй. Зунай үедэ 3—4 мүрысөөн стадионой ногоон талмайе муудхаажархихагүйл! Энээн тухай стадионой захиргаан анхарат лэ.

Жэжэ-божо дутуу дунданууды тоолохо болоо һаа олохон байхa. Жэшээлбэл, судья-мэдээсэгшэ мегафон гэхээр юушьегүй, улаан хоолойгоороо һүхиржэл гараба. Энэнь өөрынь бэедэньшье муу, спортсменүүдтэшье таарамжагүй болоно ха юм.

Энэ жэлэйнгээ дутуу дундануудаа республиканска спорткомитет, стадионой дирекци, комендантска бригада хараадаа абажа, ерэхэ жэл энэ хөөрэлдөөгөө дахин дабтаагүй һаамнай һайн байха һэн.

А. ЧЕБУНИН,
РСФСР-эй категориин судья.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Хани барисаанай, үнэн зүрхэнэй оршон байдалда» — ТАСС-ай материал. К. У. Черненкын американ журналист Дж. Кенгсбери-Смидэй асуудалнуудта үгэһэн харюу. «Республикын ажалай үдэр» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Комсомолой алдар солын тут доро» — Буряадай комсомолой 60 жэлэй ойдо зорюулагдаһан ВЛКСМ-эй обкомой ойн баярай пленумэй тоосоон. «Булагай фермынхидэй гол шухала арга нөөсэнүүд» — С. Убеевэй статья. «Комплексноор, хамтын хүсөөр» — А. Дрогобужевагай статья. «Аграрна цехэй мүнөөдэрэй байдал ба ерээдүйнь» — Г. Ивановой статья.

Гурбадахи хуудаһанда: «Һураһан — далай, һураагүй—балай»—З. Даниловагай статья. «Хими—үйлэдбэриие шанаржуулагша»— Ф. Алексеевэй статья.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Бидэниие Камчатка хүлеэнэ» — А. Праведниковай интервью.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.50 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05—Мультфильмнүүд. 10.35 — Концерт. 10.50 — «Аяншалагшадай клуб». 11.50—«Жизнь Берлиоза» — 6 серитэй уран һайханай фильм. 1-дэхи сери. 12.45 — Шэнэ һонин. (12.50 хүрэтэр). 15.15—Шэнэ һонин. 15.35 — Ороной телестудинуудай баримтата фильмүүд. 16.30 — «России аялга дуунууд». Концерт. 17.20 — Манай корреспондентнүүд хөөрэнэ. 17.50 — Телеочерк. 18.10—Д. Шостакович. Оркестртэй хамта фортепиано дээрэ наадагдаха 1-дэхи концерт.

Улаан-Үдэ. 18.40 — «Байгал» — нютагуудай һонин. 18.50—«Эрхэтэн ба хуули» — тележурнал. 19.20 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.00 — Мультфильм. 20.10—«Крестоносцы XX века» — баримтата фильм. 21.15 — «Жизнь Берлиоза» — 6 серитэй уран һайханай фильм. 2-дохи сери. 22.00 — «Время». 22.35—Джазай панорама. 23.25—Долоон хоногой спорт. 23.55—Концерт. 00.15 — («Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ»).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.20 — «Загребной»—баримтата фильм. 9.50 — «Душечка» — уран һайханай фильм. 11.05—«...16 хүрэтэр ба тэрээнһээ дээшэ наһанай». 11.50 — Мультфильм. 12.10 — «Гэр бүлэ ба һургуули». 12.40 — «Завтрак на траве» — үхибүүдтэ фильм. 2-дохи сери. 13.50 — Немец хэлэн. 14.20 — «Хуули мэдэхэ гүш?». 15.05 — Концерт. 16.15 — Н. Тихонов. «Времена и дороги». 16.50 — Шэнэ һонин.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-03513. Заказ № 135. Индекс 0464.